

Tidlig innsats

Hå kommune, 2021

INNHold

Oppdraget	3
Sammendrag	4
Kommunedirektørens kommentar	8
1 Innledning	11
1.1 Bakgrunn	11
1.2 Revisjonskriterier	11
1.3 Avgrensninger og metode.....	11
1.4 Begrepet tidlig innsats	13
1.5 Avgrensning	13
2 Tidlig innsats i barnehagen.....	14
2.1 Revisjonskriterier	14
2.2 Statistikk.....	15
2.3 Planer, kompetanseutvikling og organisering	16
2.4 Bakgrunnsopplysninger og rutiner for de to utvalgte barnehagene	18
2.5 Kartlegging – tidlig oppdagelse.....	19
2.6 Tiltak	22
2.7 Lykkes barnehagene med tiltak og hvilke utfordringer er det med tidlig innsats	26
2.8 Oversikt over sentrale resultater spørreundersøkelsen per barnehage	28
2.9 Overgang barnehage-skole	29
2.10 Vurdering	30
3 Tidlig innsats skole med fokus på faglige utfordringer	33
3.1 Revisjonskriterier	33
3.2 Informasjon om skolene og statistikk	34
3.3 Planer, kompetanseutvikling og organisering	36
3.4 Bakgrunnsopplysninger og Rutiner for tidlig innsats	37
3.5 Kartlegging – tidlig oppdagelse.....	40
3.6 Tiltak	45
3.7 Lykkes skolene med tidlig innsats og Hvilke utfordringer er det med tidlig innsats	52
3.8 Kartleggingsresultater - Mappgjennomgang/noen enkeltsaker	55
3.9 Oversikt over sentrale resultater spørreundersøkelsen per skole	57
3.10 Vurdering	58
4 Motivasjon og holdningsskapende arbeid.....	61
4.1 Statistikk.....	61
4.2 Faget Utdanningsvalg.....	62
4.3 Motivasjon og praktisk undervisning	65
4.4 Vurdering	66
Vedlegg.....	67

OPPDRAGET

Bestilling

Kontrollutvalget i Hå bestilte den 14.10.21 en forvaltningsrevisjon om tidlig innsats.

Formål

Formålet med prosjektet er å vurdere hvordan Hå kommune arbeider med tidlig innsats i barnehager og barneskoler.

Problemstillinger

- Hvordan arbeider barnehagene med å tidlig oppdage barn som har behov for ekstra støtte?¹
- I hvilken grad iverksetter barnehagene på et tidlig tidspunkt tiltak for barn som har behov for ekstra støtte?²
- Hvordan arbeider barneskolene med å tidlig å oppdage elever som har behov for ekstra støtte?
- I hvilken grad iverksetter barneskolene på et tidlig tidspunkt tiltak for elever som har behov for ekstra støtte?
- Hvordan arbeider ungdomsskolene i Hå med motivasjon og holdningsskapende arbeid for å få flere elever til å fullføre videregående, ta fagbrev eller høyere utdanning?³

Prosjektleder for dette prosjektet har vært forvaltningsrevisor Elin Fagerheim Bjerke. Rapporten er kvalitetssikret av senior forvaltningsrevisor Silje Nygård og gjennomgått av fagleder regnskapsrevisjon Tore Kristensen.

¹ Inkludert sårbare barn

² For eksempel inkludering, koble på andre tjenester, iverksette egne tiltak

³ Problemstillingen ble lagt til av kontrollutvalget i møte 25.11.20.

SAMMENDRAG

Formålet med dette prosjektet har vært å vurdere hvordan Hå kommune arbeider med tidlig innsats i barnehager og barneskoler. For skolene sin del har hovedfokuset vært på faglige utfordringer. Det er gjennomført 20 intervjuer og gjennomgått dokumentasjon både på systemnivå og individnivå.

Hå kommune har som en del av arbeidet med tidlig innsats utarbeidet en rettleider for barne- og ungdomsløftet.

Hovedbudskap

- Barnehagene og skolene har ikke tydelige rutiner for tidlig innsats.
- Skolene kan i større grad systematisere arbeidet med tidlig innsats og intensiv opplæring for elever med faglige utfordringer.

Hvordan arbeider barnehagene med å tidlig oppdage barn som har behov for ekstra støtte?

Revisjonen ser det som positivt at Hå kommune er gang med å benytte CLASS som observasjonsmetode og har fokus på å bygge opp en kollektiv kompetanse blant barnehagepersonalet både for å kunne oppdage barn som trenger hjelp og støtte og til å kunne handle. Gjennomgangen av Motlandsmarka barnehage og Trekløverens barnehage viser at barnehagene arbeider aktivt med å bygge opp personalets kompetanse i å oppdage barn som trenger hjelp og støtte.

Resultatene fra spørreundersøkelsen viser at respondentene i hovedsak svarer at de jevnlig gjør opp status på barnas utvikling. Intervjuede fra Trekløveret- og Motlandsmarka barnehage drøfter i forkant av foreldresamtalene hvordan barnet har det i barnehagen og de får synspunkter fra foreldrene. Respondentene svarer at de i stor grad gir beskjed til pedagogisk leder/styrer om barn de er bekymret for. Ved bekymringer kan barnehagene også foreta ytterligere kartlegginger ved hjelp av egnede verktøy. Etter revisjonens vurdering muliggjør dette at barnehagene på et tidlig tidspunkt kan avdekke om barn har behov for ekstra støtte og iverksette tiltak for barn som trenger det.

I hvilken grad iverksetter barnehagene på et tidlig tidspunkt tiltak for barn som har behov for ekstra støtte?

Nasjonalt faglig retningslinje fra Helsedirektoratet «Tidlig oppdagelse av utsatte barn og unge» anbefaler kommunen å sørge for at relevante virksomheter har rutiner for hvordan ansatte kan handle på bakgrunn av en bekymring for barn og unge. Selv om barnehagene har dokumenter der det er beskrevet hvordan de arbeider for å trygge barn, og Motlandsmarka barnehage har beskrevet hvordan personalet skal gå frem dersom de mistenker at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø, mangler barnehagene etter vår vurdering en tydelig rutine som sier noe om hvordan ansatte skal handle på bakgrunn av en bekymring for barn og unge. Rutinen bør etter revisjonens vurdering bygge på rettleideren fra barne- og ungdomsløftet.

Resultatet i fra spørreundersøkelsen viser at respondentene i relativt stor grad svarer at barnehagen på et tidlig tidspunkt iverksetter tiltak for barn som strever og at det pedagogiske

tilbudet tilpasses barn som har behov for støtte i kortere eller lengre perioder. I intervjuer får vi oppgitt eksempler på tiltak og at tiltakene som iverksettes er avhengig av type vanske.

Revisjonen synes at det er positivt at Motlandsmarka barnehage har utarbeidet en mål- og tiltaksplan, som skal benyttes når det settes i gang tiltak på enkeltbarn. I intervjuene med barnehagene fremkommer det at barnehagene har et forbedringspotensiale i forhold til systematisk evaluering av tiltak som iverksettes. Revisjonen er av den oppfatning at det er en fordel å dokumentere og evaluere tiltak av en viss varighet for å sikre systematikk i arbeidet med tidlig innsats. Dette kan og være med å sikre at tiltak som ikke viser effekt blir byttet ut med andre tiltak. En slik dokumentasjon kan også være nyttig for eksempel ved skifte av personale og i forbindelse med en eventuell henvisning av barnet til PPT, slik at en har en oversikt over hvilke tiltak som allerede er prøvd ut.

Alle barnehagene i Hå har tverrfaglige ressursgrupper som kan komme med råd både på systemnivå og individnivå. Det er utarbeidet en oppfølgingsplan som skal brukes dersom det iverksettes tiltak for enkeltbarn som har vært drøftet i ressursgruppen.

Revisjonen vurderer det som nyttig at PPT er mye ute i barnehagene og at PPT kan kontaktes for råd, veiledning og observasjon som et lavterskeltilbud. Samtidig viser gjennomgangen, både gjennom spørreundersøkelsen og intervjuer, at noen mener at barnehagen ikke får tilstrekkelig hjelp i fra andre instanser på et tidlig tidspunkt.

Uavhengig av type vanske er det sentralt at tiltak settes inn på et tidlig tidspunkt for å hindre skjevutvikling. Et av områdene som trekkes frem som en utfordring av de intervjuede er språkvansker. Vanskene kan gjelde tospråklige barn eller andre barn. Ifølge forskning viser barn som har dysleksi tegn til dette allerede i 1,5-2,5 årsalderen og det finnes språklige risikofaktorer for barn som er i feresonen. Videre viser forskning at lese- og skrivevansker kan bli avhjulpet gjennom tidlig innsats og at tidlig innsats er mer effektiv enn senere tiltak. Systematisk språkstimulering i barnehagen er viktig for alle barn, men særlig for barn som viser språklige risikofaktorer.

Hvordan arbeider barneskolene for å oppdage elever som har behov for ekstra støtte tidlig?

Skolene gjennomfører de frivillige og obligatoriske kartleggingsprøvene til Utdanningsdirektoratet på 1. – 3. trinn. Resultater fra spørreundersøkelsen viser at personalet selv svarer at de i relativt stor grad klarer å identifisere elever som har utfordringer i lesing, skriving eller regning. Resultatet er litt lavere på om de klarer å oppdage elever som sliter emosjonelt eller sosialt. Selv om lærerne oppdager vansker, viser resultatene i fra spørreundersøkelsen at ikke alle lærere i stor grad vurderer om elevene har tilfredsstillende utbytte av undervisningen, selv om dette er et lovkrav. Revisjonen ser det som positivt at både ledelsen og lærerne ved Motland skule og Varhaug skule gjennomgår resultater etter kartleggingsprøver. Revisjonen er av den oppfatning at det er viktig å følge enkeltelevers utvikling over tid for å se om tiltak som iverksettes har effekt, og for å sikre at elever som har vansker blir fanget opp.

I hvilken grad iverksetter barneskolene på et tidlig tidspunkt tiltak for elever som har behov for ekstra støtte?

Gjennomgangen viser at kommunen som skoleeier i liten grad har lagt føringer for hvordan skolene skal arbeide med tidlig innsats eller intensiv opplæring, utover rettlederen fra barne- og

ungdomsløftet. Rettlederen synes ikke å være tilstrekkelig implementert i skolene. De to undersøkte skolene, Motland skule og Varhaug skule, har etter revisjonens vurdering ikke tydelige skriftlige rutiner for tidlig innsats, herunder hvordan ansatte skal handle på bakgrunn av en bekymring og organisering av intensiv opplæring.

Spørreundersøkelsen viser at personalet ved alle skolene i større grad svarer at de identifiserer elever med faglige utfordringer, enn de svarer at det settes inn tiltak på et tidlig tidspunkt. Av tiltak som nevnes benyttet er Aski Raski, grupper der en tilpasser oppgavene til elevene, oppgaver på ulike nivå i regning, bruk av leselærer, lesekurs eller at elever tas ut av klasserommet enkeltvis for øving.

Svarene fra spørreundersøkelsen viser at det i størst grad gjennomføres intensiv opplæring i lesing, og sjeldnere i regning og skriving. Både Motland skule og Varhaug skule gjennomfører intensive lesekurs, men det varierer på hvilket trinn det gjennomføres.

Ifølge opplæringsloven § 1-4 skal skolene sørge for at elever som står i fare for å bli hengende etter i lesing, skriving eller regning, raskt få egnet intensiv opplæring slik at forventet progresjon blir nådd. Etter revisjonens vurdering bør skolene i større grad iverksette intensiv opplæring ved faglige vansker på et tidligere tidspunkt. Forskning viser positive effekter av intensiv opplæring som er gitt på 1. trinnet. Utdanningsdirektoratet presiserer at den intensive opplæringen skal være begrenset til en kort periode og at den nokså raskt skal gjøre eleven i stand til å følge alminnelig progresjon. Dersom skolen ikke innen rimelig tid ser positive effekter av den intensive opplæringen, må man endre opplegget eller vurdere om eleven trenger spesialundervisning.

Det er også viktig å merke seg at intensiv opplæring er en del av den ordinære opplæringen⁴, og en forutsetning er at elever som mottar intensiv opplæring ikke skal ha avvik fra kompetansemålene i læreplanverket. Intensiv opplæring bør derfor settes inn på et tidlig tidspunkt før eleven er blitt hengende langt etter faglig.

Gjennomgangen av kartleggingsresultater viser at det er elever som har hatt faglige vansker siden 1. trinn uten å ha hatt tilstrekkelig effekt av iverksatte tiltak. Vi finner eksempler fra Varhaug skule der enkeltelever ser ut til å «glippe» og at det er elever der det har vært mistanke om dysleksi uten at det har blitt kartlagt. Elever ser i hovedsak ut til å bli testet for dysleksi med logostest på 3-4. trinnet, men vi får også oppgitt at enkeltelever på 7. trinn har blitt testet i skoleåret 2020/2021. Statped⁵ mener at en fare ved å si at dysleksi ikke kan konstateres før i 3. eller 4. klasse, er at det kan føre til en vente-og-se-holdning, eller at tiltak ikke blir spisset inn mot elevens faktiske vansker. Nyere forskning har vist at dysleksi kan avdekkes allerede i førskolealder.

Etter revisjonens vurdering er det behov for at kommunen sikrer at arbeidet med tidlig innsats og særlig intensiv opplæring ved skolene settes i et bedre system.

Skolene har en tverrfaglig ressursgruppe som møtes to ganger i halvåret. Ressursgruppen blir i liten grad brukt til faglige utfordringer. Selv om PPT er mye til stede på skolene i Hå, er

⁴ (<https://www.udir.no/laring-og-trivsel/tilpasset-opplaring/intensiv-opplaring/2/#2.6:...>)

⁵ Statlig spesialpedagogisk tjeneste

revisjonen av den oppfatning at det kan være nyttig for skolene at enten hele eller deler av ressursgruppen møtes oftere, og at faglige vansker får et større fokus.

Revisjonen er av den oppfatning at for å sikre systematikk i arbeidet med tidlig innsats er det en fordel å dokumentere tiltak på en tilstrekkelig måte. En slik dokumentasjon kan også være nyttig i forbindelse med en eventuell henvisning av barnet til PPT eller ved skifte av lærer.

Hvordan arbeider ungdomsskolene i Hå med motivasjon og holdningsskapende arbeid for å få flere elever til å fullføre videregående, ta fagbrev eller høyere utdanning?

De aller fleste elever i Hå velger å begynne på videregående opplæring. Gjennomgangen viser at Hå har betydelig færre innbyggere med høyere utdanning enn landsgjennomsnittet og at en vesentlig større andel elever begynner på yrkesfag enn gjennomsnittet i Rogaland.

Faget «utdanningsvalg» skal bidra til å gjøre elevene i stand til å ta gode utdannings- og yrkesvalg. I faget får elevene blant annet hospitere på videregående opplæring, ha arbeidsuke og får delta på ulike utdanningsmesser. Dette gjelder også for elever ved Oгна skule og Nærbø ungdomsskule, men gjennomgangen viser at skolene har lagt opp faget på noe ulik måte. Kommunen er i gang med tiltak for å gjøre elever mer motiverte for skolearbeid både gjennom mer praktisk undervisning og gjennom læringsfabrikken «Hubben».

Gjennomgangen viser at fokuset ved Oгна skule nok er mer rettet mot yrkesfag enn mot studiespesialisering, noe som kan forsterke at flere elever velger yrkesfag. Dersom kommunen ønsker å påvirke dette, vurderer revisjonen det som sentralt at skolene i større grad fokuserer på å vise elevene muligheter innenfor yrker som krever høyere utdanning. Det å velge yrkesfag gir også rom for å kunne ta høyere utdanning, enten gjennom at elevene får generell studiekompetanse gjennom å ta Vg3 istedenfor å begynne i lære, eller at de etter læretiden begynner på fagskole eller tar høyere utdanning gjennom Y-veien.

Anbefalinger

Revisjonen anbefaler Hå kommune å sikre en helhetlig tilnærming og forståelse av tidlig innsats i kommunen gjennom å

- Sikre at barnehagene har rutine for tidlig innsats der det blant fremkommer hvordan tiltak av en viss varighet dokumenteres og evalueres.
- Sikre at skolene har rutine for tidlig innsats der det blant annet fremkommer hvem som har ansvar for å gjøre hva når bekymringer oppstår, og hvordan tiltak av en viss varighet skal dokumenteres og evalueres.
- Forbedre skolenes systematiske arbeid med tidlig innsats og intensiv opplæring for elever med faglige utfordringer.
- I større grad drøfte faglige vansker i skolenes ressursgrupper og at hele eller deler av ressursgruppen møtes oftere.

KOMMUNEDIREKTØRENS KOMMENTAR MOTTATT 25.08.21

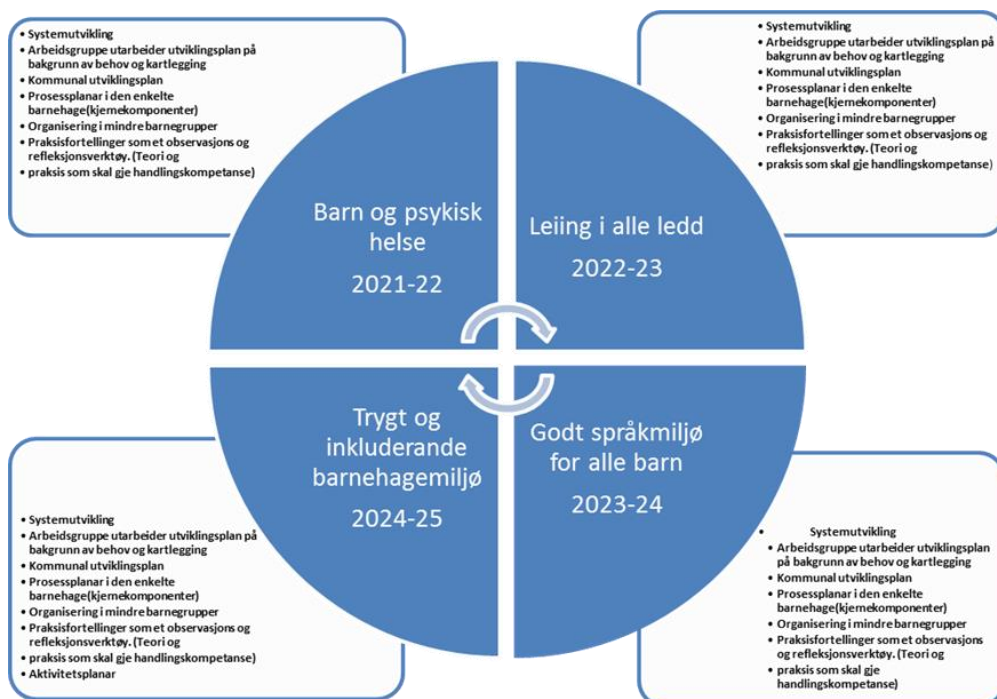
Rapporten konkluderer med at Hå kommune er gode på å avdekke barn og elever sitt læringsutbytte. Dette gjeld både i barnehage og skule. Vidare går det fram at kommunen har ein veg å gå når det gjeld å følge opp resultat, med plan for tiltak, sette inn tiltak og dokumentere og evaluere desse.

Rapporten trekker opp store linjer på systemnivå, samstundes som den vektlegger enkeltutsagn og enkeltfunn med både positive og negative fortegn.

Kommunedirektøren vil i det følgande kommentere rapporten.

Barnehage

Side 15 andre avsnitt: «Kommunen har som barnehageeier ikke stilt krav til hvordan barnehagene skal arbeide med tidlig innsats...» Viser til systemarbeid og kvalitetsplan, der forventningane til den enkelte barnehage framgår.

Vi er glade for at revisjonen får med at vi både er i gang med CLAS og at det blir vektlegging på kollektive system og kompetanseutvikling. Vi ser og at rapporten ikkje vektlegg i stor grad det arbeidet som mellom anna det spesialpedagogiske teamet utfører. Spesialpedagogene blir aktivt nytta til å jobbe på både individ- og systemnivå. I arbeidet med opplæring og implementering av

alternativ språk og kommunikasjon (ASK) har også det spesialpedagogiske teamet ei sentral rolle. Vi er spørjande til om dette ikkje har kome fram i verken spørreundersøkinga eller gjennom intervju.

Vi kan støtte revisjon sitt innspel om at barnehagane mangler ein konkret rutine som seier korleis tilsette skal handle på bakgrunn av ei bekymring for eit barn. Dette vil vi snarleg og saman med styrarar og pedagogiske leiarar ta tak i og få på plass. Rutinane i barne og ungdomsløftet kan vera eit godt utgangspunkt for dette.

Det er ei kontinuerlig arbeid og få dokumentert og evaluert tiltak rundt barn. Alle saker der det blir utarbeida mål og tiltaksplaner blir lagra i DIPS FRONT og planane blir evaluert i dette systemet. Det at dette ikkje kjem fram i rapporten ser vi som eit teikn på at det må implementerast betre. I saker der vi setter i gang med «mindre» tiltak vil vi arbeide for å få ein betre praksis på dokumentasjon. Her kan vi mellom anna og i større grad nytte oppfølgingsplanen som allereie er godt kjent i barnehagane. Vi vil i tilfelle ta ei evaluering på om den er dekkande slik den er eller om det må gjerast endringar i malen til oppfølgingsplan.

Skule

Det er gledelig at rapporten legger merke til at skulane gjennomgår karteleggingsresultat og at skuleleiarane har fokus på dette. Dette er ein del av eit målretta arbeid med skulane sine utviklingsplaner. Me deler rapporten sin bekymring i kor godt me klarer å dokumentere og evaluere i etterkant. Det å følge opp resultater av kartlegging med god målretta aktivitet er ressurskrevjande. I dag må det i hovudsak skje innan ordinær undervisning på lærarnorm med 15 elevar per lærar på 1.-4. trinn. For lærarar og skuleleiarar kan det ofte vere frustrerande at dei opplever å ikkje ha nok ressursar til å klare alt, sjølv om dei innanfor lærarnormen.

Rapporten viser forbetningsområde på dokumentasjon og evaluering og held våre resultat kun opp mot nasjonalt snitt. Me vil derfor trekke fram at skulebidragsindikatoren viser at me klarer å løfte elevane meir enn forventa når ein justerer for sosioøkonomiske faktorar. Det kan tyde på at skulane og lærarane våre arbeider godt. Revisjonen viser at det allereie er på plass fleire gode verkty og tiltak og kunnskap om intensiv opplæring. utfordringa vår framover blir systemarbeidet og sikre tilstrekkeleg med resussar til tidlig innsats på 1.-4. trinn.

Revisjonen nemner i 1.4 «utviklingsperspektivet» at det er noko som heiter normal variasjon i barns utvikling. Me saknar noko av dette perspektivet i undersøkelane og konklusjonane i rapporten. Det er sentralt for pedagogane som jobber med barna i det daglige.

Eit tiltak er allereie gjennomført ved å sikre lærarnormen på kvart hovedtrinn i ressursfordelinga til skulane. Denne omlegginga sikra meir resussar til 1.-4. enn det som var tilfelle i den førre. Dette til tross for at det då var øyremerkt ressursar til tidlig innsats på 1.-4. trinn.

Revisjonen påpeiker at orientering mot yrkesfag står sterkt i den veiledninga som elevane får i skulen. Dette er synlig i kva elevane våre vel og det speiler langt på veg kva type utdanning foreldrene sjølv har valgt. Me tenkjer det er både naturleg og ønskeleg at yrkesfag har ein sterk posisjon, samstundes må me ta til oss at høgare utdanning får sin rettmessige plass. Me ønskjer sjølv sagt at våre ungdommar skal bli likeverig kjent med mulighetane innanfor høgare utdanning som innafor yrkesfag.

Rapporten anbefaler hyppigare ressursmøter og at det blir tatt inn fleire saker om faglege vansker. Våre tverrfaglige ressursmøter er breidt samansatt, og det føles ikkje rett å bruke barnevern,

helsesjukepleier til å drøfte saker med bare fagvanskar. Det som ikkje kjem godt nok fram i rapporten er at skulane og ppt ofte har samarbeidsmøter kor slike ting vert drøfta. I desse møtene er føresette også med. Men det som me manglar er kanskje systemarbeidet og synleggjering av rutinane kring dei.

1 INNLEDNING

1.1 BAKGRUNN

Kontrollutvalget i Hå kommune bestilte 14.10.20 en forvaltningsrevisjon om tidlig innsats.

1.2 REVISJONSKRITERIER

I dette prosjektet legger vi følgende kilder til grunn for utvikling av revisjonskriterier:

- Opplæringsloven
- Forskrift til opplæringsloven
- Barnehageloven
- Nasjonal faglig retningslinje fra Helsedirektoratet «Tidlig oppdagelse av utsatte barn og unge»
- Rammeplan for barnehager
- Kvalitetsplan for barnehage 2018-2021

Problemstillingen: «Hvordan arbeider ungdomsskolene i Hå med motivasjon og holdningsskapende arbeid for å få flere elever til å fullføre videregående, ta fagbrev eller høyere utdanning?» er av beskrivende art og har derfor ikke revisjonskriterier.

En nærmere beskrivelse av bakgrunn og utledning av revisjonskriterier til øvrige problemstillinger fremkommer i kapittel to og tre.

1.3 AVGRENSNINGER OG METODE

Metode

I denne forvaltningsrevisjonen har vi gjennomført en metodetriangulering. Det vil si at vi har benyttet oss av flere metoder for å kunne besvare problemstillingene. Metodene som er benyttet er dokumentgjennomgang, intervjuer og spørreundersøkelser.

I prosjektet har vi gjennomgått relevante plandokumenter, rutiner og statistikk både på kommunenivå og virksomhetsnivå.

Vi har gjennomført to spørreundersøkelser, én til barnehagene og én til barneskolene. Spørreundersøkelsen til skolene ble sendt til ledelsen og pedagogisk personale, totalt 201 ansatte. Svarprosenten ble på ca. 45 prosent (90 ansatte). Den andre spørreundersøkelsen ble sendt til alle ansatte og ledere i de kommunale barnehagene, totalt 284 ansatte. Svarprosenten var på ca. 61 prosent (172 ansatte). Det var utfordringer i utsendelsen av spørreundersøkelsen da noen epost-invitasjoner ble stoppet i systemet til Hå kommune. Det ble sendt ut en ny invitasjon og dette kan ha påvirket svarprosenten da noen fikk undersøkelsen med kort svarfrist.

De fleste spørsmålene er formulert som påstander hvor respondentene må ta stilling til hvor enig eller uenig han/hun er på en skala fra 1-6, der 1 står for i liten grad og 6 for i stor grad. Noen av spørsmålene gir rom for en subjektiv vurdering hos respondentene, for eksempel i form av at vi

ikke har definert hva det vil si å innebære å lykkes med tidlig innsats eller hva som for eksempel ligger i ordet jevnlig.

Det understrekes at hvilke spørsmål respondentene fikk, var avhengig av svarene de avga. To av skolene og to av barnehagene hadde en svarprosent som var lavere enn 35 prosent. Dette gjelder Oгна skule, Vigrestad storskule, Lensmannsgarden barnehage og Rosk toppen barnehage. Resultatene for disse er derfor ikke satt opp enkeltvis, men de inngår i den totale skåren.

Rogaland Revisjon har gjennomført en tilsvarende revisjon for Sandnes kommune og Bjerkreim kommune og vil sammenligne resultater fra spørreundersøkelsen i Hå med resultatene fra de to kommunene⁶.

Vi har valgt ut to barnehager og to skoler der vi gjennomførte intervjuer med ledelsen og noen pedagogisk ansatte. Utvalget av virksomheter ble foretatt etter at vi hadde gjennomgått resultatene for spørreundersøkelsene. Vi valgte én skole (Varhaug skule) der resultatene i fra spørreundersøkelsen viste en god skår og én skole (Motland skule) som hadde litt lavere skår. Vi valgte ut to barnehager som har barn som går over til de to skolene, Trekløveren barnehage og Motlandsmarka barnehage.

Vi har gjennomført totalt 20 intervjuer med ledere/ansatte i fra de to utvalgte skolene og barnehagene, barnehagesjef, skolesjef og kommunalsjef for opplæring og kultur. Noen av intervjuene er gjennomført som gruppeintervjuer. Totalt er 28 ansatte/ledere intervjuet. På grunn av Covid-19 er alle intervjuene gjennomført via Teams.

På individnivå har vi fått tilsendt dokumentasjon som viser hvordan barnehagen følger opp enkeltbarn, i den grad barnehagen hadde dokumentasjon på dette.

For å få oversikt over hvordan skolene følger opp enkeltelever med faglige utfordringer, ba revisjonen Motland skule og Varhaug skule om kartleggingsresultatene fra 1.-4. trinn for elever som gikk på fjerde trinnet skoleåret 2020/2021. Fokuset var på resultater i norsk og matematikk. Ved å følge en enkeltelev over flere år, kunne vi se elevens faglige utvikling over tid. På bakgrunn av denne analysen, valgte revisjonen ut seks elever fra Varhaug skule og seks elever fra Motland skule for gjennomgang av dokumentasjon i fra elevmappen. Dokumentasjonen som ble gjennomgått var blant annet «referater» fra hjem-skolesamtaler, dokumentasjon av tiltak, kartlegginger som for eksempel Logostest, henvisning til PPT og sakkyndig vurdering. Et utvalg av elevene blir omtalt i rapporten som enkeltsaker.

For å besvare problemstillingen som er rettet mot ungdomsskolen, valgte vi å gjennomføre intervjuer med representanter i fra ledelsen og rådgiver ved Oгна skule og Nærbø ungdomsskule. Ved Nærbø ungdomsskule intervjuet vi i tillegg en lærer.

Vår vurdering er at metodebruk og kildetilfang har gitt et tilstrekkelig grunnlag til å besvare prosjektets formål og de problemstillinger kontrollutvalget vedtok. En nærmere omtale av kildehenvisninger ligger i rapportens vedlegg 1.

⁶ Respondentene i spørreundersøkelsene har samme type stilling.

1.4 BEGREPET TIDLIG INNSATS

Kunnskapsdepartementet ga i februar 2019 ut NOU «Nye sjanser – bedre læring» og i den står det: «Tidlig innsats er ikke et veldefinert begrep og omfatter en rekke ulike tiltak med mål om å øke læring og forebygge skjev utvikling hos barn og unge. Tidlig innsats legger vekt på at tidlig læring legger grunnlaget for senere læring. Et annet perspektiv er det vi kaller «utviklingsperspektivet» som legger vekt på normal variasjon og hensynet til det enkelte barns utvikling.»

I Stortingsmelding nr. 6 2019-2020 «Tett på – tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO» er tidlig innsats definert som et godt pedagogisk tilbud fra tidlig småbarnsalder, at barnehager og skoler arbeider for å forebygge utfordringer, og at tiltak settes inn umiddelbart når utfordringer avdekkes. Tiltak kan være å tilrettelegge innenfor det ordinære tilbudet og/eller ved å sette inn særskilte tiltak.

I spørreundersøkelsen til barnehager har vi i innledningen skrevet: «Tidlig innsats innebærer at barnehagene setter i verk tiltak for barn med en gang det er behov, når som helst i barnehageløpet» (Stortingsmelding 21/2016-2017). Utover dette har vi ikke definert hva som ligger i tidlig innsats, da det ikke er et veldefinert begrep.

1.5 AVGRENSNING

For elever vil hovedfokuset være rettet mot tiltak som gjelder det faglige og på de laveste trinnene. Det ligger utenfor rapportens mandat å vurdere kvaliteten på undervisningen. Det er også utenfor rapportens mandat å intervju barn, elever og foresatte.

Tidlig innsats kan kreve bistand og samarbeid fra flere tjenester alt avhengig av behovet. I denne forvaltningsrevisjonen inngår ikke å se på samarbeidet mellom alle tjenestene som har en rolle i tidlig innsats.

2 TIDLIG INNSATS I BARNEHAGEN

I dette kapitlet vil vi besvare problemstillingene:

Hvordan arbeider barnehagene med å tidlig oppdage barn som har behov for ekstra støtte?

I hvilken grad iverksetter barnehagene på et tidlig tidspunkt tiltak for barn som har behov for ekstra støtte?

2.1 REVISJONSKRITERIER

I Stortingsmelding 6⁷ står det: «Regjeringen mener at det viktigste grepet vi kan ta for å fremme og styrke en inkluderende praksis i barnehage og skole, er å forbedre kvaliteten på det ordinære, allmennpedagogiske tilbudet». Rammeplanen for barnehagen beskriver hvordan barnehagen skal tilpasse tilbudet til barnet: «Barnehagen skal tilpasse det allmennpedagogiske tilbudet etter barnas behov og forutsetninger, også når noen barn har behov for ekstra støtte i kortere eller lengre perioder. Barnehagen skal sørge for at barn som trenger ekstra støtte, tidlig får den sosiale, pedagogiske og/eller fysiske tilretteleggingen som er nødvendig for å gi barnet et inkluderende og likeverdig tilbud.»

Barn med særlig behov kan ifølge Barnehageloven § 19 a ha rett til spesialpedagogisk hjelp. Formålet med spesialpedagogisk hjelp er å gi barn hjelp på et tidlig tidspunkt og støtte i utvikling og læring av for eksempel språklige og sosiale ferdigheter. I veilederen til spesialpedagogisk hjelp fremkommer det at hjelpen også skal bidra til at barnet blir bedre rustet til å starte på skolen og til at barnet får nødvendig hjelp, slik at barnets vansker blir avhjulpet på et tidlig tidspunkt.

Nasjonalt faglig retningslinje fra Helsedirektoratet «Tidlig oppdagelse av utsatte barn og unge» anbefaler kommunen å sikre at ansatte som arbeider med barn og unge har kunnskap om beskyttelses- og risikofaktorer og tegn og signaler som kan gi grunnlag for å oppdage utsatte barn og unge. I tillegg anbefales kommunens ledelse å sørge for at relevante virksomheter har rutiner for hvordan ansatte kan handle på bakgrunn av en bekymring for barn og unge.

I Hå sin «Kvalitetsplan for barnehage 2018-2021» står det: «Personalet skal ha kompetanse på å fange opp, avdekke og legge til rette for det barnet treng av hjelp og støtte.»

⁷ Stortingsmelding nr. 6 2019-2020 Tett på – tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO

Problemstilling	Revisjonskriterier
Hvordan arbeider barnehagene med å tidlig oppdage barn som har behov for ekstra støtte?	<ul style="list-style-type: none"> • Personalet i barnehagen skal ha kompetanse i å oppdage barn som trenger hjelp og støtte.
I hvilken grad iverksetter barnehagene på et tidlig tidspunkt tiltak for barn som har behov for ekstra støtte?	<ul style="list-style-type: none"> • Barnehagen bør ha rutiner for hvordan ansatte bør handle på bakgrunn av en bekymring for et barn. • Kommunen skal legge til rette for at barn som har behov for det får ekstra støtte.

2.2 STATISTIKK

Det er i dag 16 barnehager i Hå, herav tre private barnehager. I 2020 gikk 86,4 prosent av alle barn mellom 1-5 år i Hå i barnehage, og ca. 83 prosent av disse gikk i kommunal barnehage.

Barn med særlige behov kan ha rett til spesialpedagogisk hjelp. Tabellen nedenfor viser at Hå har en lavere andel barn som har spesialpedagogisk hjelp enn kommunene vi har sammenlignet med og kostragruppe⁸. Statistikken viser barn som går i kommunale barnehager⁹.

Tabell 1 Andel barn med spesialpedagogisk hjelp i kommunale barnehager. (Kilde: Kostra nøkkeltall – www.ssb.no)

	Hå	Eigersund	Klepp	Time	Kostragruppe 7
Andel barn med spesialpedagogisk hjelp 2020	2,1	4	3	2,2	3,5
Andel barn med spesialpedagogisk hjelp 2019	1,5	4,1	3,2	2,8	3,3

Tabellen nedenfor viser at Hå kommune i 2020 brukte mindre på barnehager per innbygger i alderen 1-5 år enn kostragruppe 7 og nabokommunene Eigersund, Klepp og Time. Tallene er behovskorrigerte.

⁹ <https://www.ssb.no/kommunefakta/kostra/ha/barnehager>

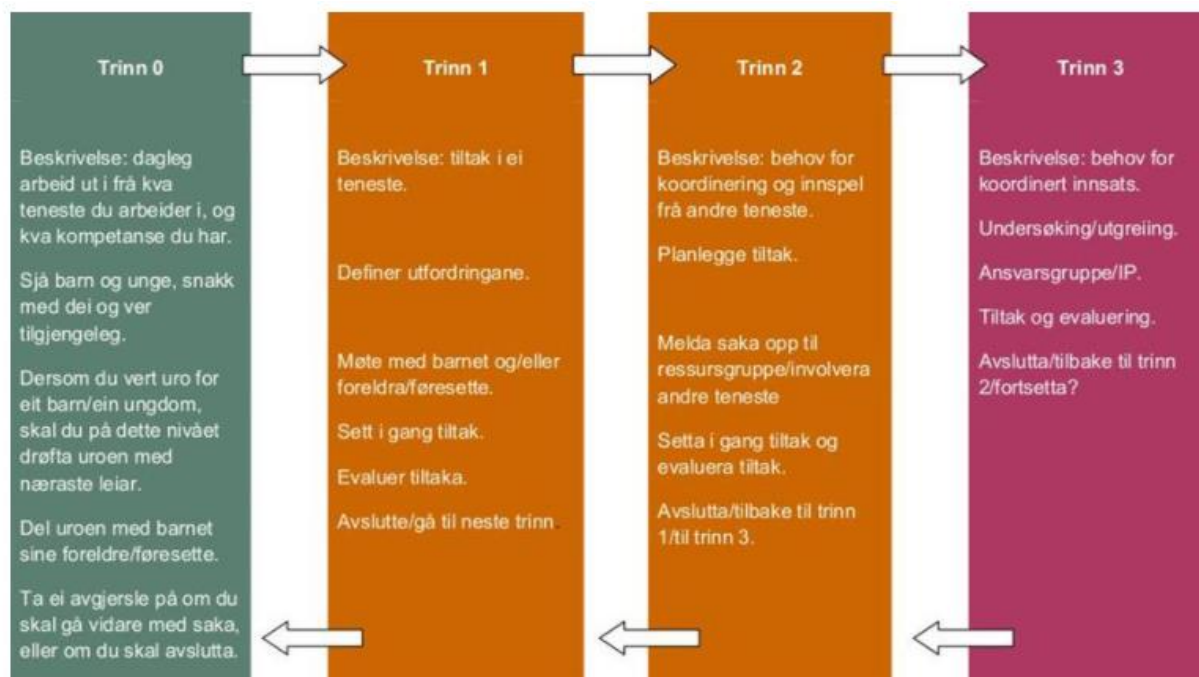
Tabell 2 Behovskorrigerede netto driftsutgifter som benyttes til barnehager per innbygger 1-5 år i 2020 (Kilde: fremsikt.net)

	Hå	Eigersund	Klepp	Time	Kostragruppe 7
Netto driftsutgifter 2020	151 164	179 465	155 112	159 417	167 075

2.3 PLANER, KOMPETANSEUTVIKLING OG ORGANISERING

Barne- og ungdomsløftet – rettleider for ansatte

Barne- og ungdomsløftet er Hå kommunes modell i arbeidet med å sikre tidlig innsats og god tverrfaglig samhandling for barn og unge. På kommunens hjemmeside fremkommer det informasjon rettet mot barn og unge, foreldre/foresatte, ansatte og utvidet familie/venner/naboer/trenere. På nettsiden står det: «Me ynskjer å fanga opp barn som har det vanskeleg så raskt som råd, slik at dei kan få den hjelpa dei treng. Du som tilsett kan vera heilt avgjerandre for barn og unge som du har kontakt med.» Det er utarbeidet en oversikt over risikoforhold/kjennetegn og satt opp en rettleider for ansatte der det beskrives hva som skal gjøres på ulike trinn.

Kvalitetsplan og rutiner

Hå kommunes «Kvalitetsplan for barnehager 2018-2021» er en plan for kvalitetsutvikling i barnehagene i Hå. Planen gir retning for arbeidet med kvalitet og innhold i det pedagogiske arbeidet og legger føringer for felles rammer og retning for felles satsing i barnehagene¹⁰. Barnehagesjef oppgir at kvalitetsplanen er et viktig styringsdokument.

¹⁰ Kvalitetsplan for barnehager 2018-2021

I planen er det satt opp fire fokusområder, ett fokusområde per barnehageår:

- Ledelse i alle ledd (2018/2019)
- Godt språkmiljø for alle barn (2019/2020)
- Trygt og inkluderende barnehagemiljø (2020/2021)
- Barn og psykisk helse (2021/2022)

Fokusområdene skal være førende for den overordnede kompetansehevingen i barnehagen, og skal gi retning for årsplaner og kompetanseplaner. 17.06.21 vedtok kommunestyret «Kvalitetsplan for barnehage 2021-2024». Kommunen har videreført de fire utviklingsområdene fra tidligere kvalitetsplan. I motsetning til den tidligere planen inneholder den nye planen et kapittel om tidlig innsats.

Kompetanseutvikling

Barnehagesjef opplyser at en prøver å bygge en kollektiv kompetanseutvikling blant personalet i barnehagene. Som en del av kompetanseutviklingen har kommunen profesjonsmøter med styrerne. Barnehagene er inndelt i grupper og gruppene har møter ca. to ganger i året. I tillegg har styrerne i nettverket møter sammen med barnehageledelsen to ganger i året. Barnehagesjef oppgir at profesjonsmøtene blir benyttet til å fokusere på fokusområdene og til å være lærende nettverk der en fokuserer på hva som fungerer og hva som kan forbedres. Kommunen har i tillegg profesjonsgrupper/lærende nettverk der både styrerne og de pedagogiske lederne deltar. Denne arenaen arrangeres to ganger i halvåret. Barnehagesjef forteller at to ansatte i fra Universitetet i Stavanger har deltatt i det lærende nettverket våren 2021. Vi får i tillegg oppgitt at en har satset på kompetanse i form av å ansette flere barnehagelærere og at flere assistenter har tatt fagbrev.

Kommunen er også i gang med CLASS som er en forskningsbasert observasjonsmetode for å vurdere kvalitet på omsorg- og læringsmiljø i barnehagen. Ved bruk av CLASS observasjon vil de barnehageansatte sin kunnskap og handlingskompetanse bli styrket slik at de best mulig kan støtte barna sin utvikling og læring¹¹. Barnehagesjef forteller at så langt er fire ansatte sertifisert i CLASS og at fire – seks nye skal bli sertifisert til høsten. Ingen ansatte i de to barnehagene som revisjonen har undersøkt nærmere, Trekløverbarnehage og Motlandsmarka barnehage, er så langt CLASS-sertifiserte. Kommunen har også andre prosjekter som «Alle med», «Saman om god oppvekst» og «Dialogisk lesing¹²». Vi går ikke nærmere inn på disse her.

Tidlig innsats

Kommunen har som barnehageeier ikke stilt krav til hvordan barnehagene skal arbeide med tidlig innsats, men barnehagesjef oppgir at dette henger sammen med resten av arbeidet til kommunen der en bygger opp kollektiv kompetanse og systemer. Barnehagesjefen forteller også at når personalet ser at barn ikke har det greit, må personalet ha kompetanse til å håndtere det og til å handle.

¹¹ Kvalitetsplan for barnehage 2021-2024

¹² Dialogisk lesing er en metode som har som mål å gi barn en god leseopplevelse, økt kommunikasjonskompetanse, ordforråd og konsentrasjon.

Ressursgruppe

Vi får oppgitt at alle barnehager har en ressursgruppe der representanter fra PPT, barnevernet, helsesykepleier og barnehagen deltar. Ressursgruppen skal arbeide både på systemnivå og på individnivå, og skal møtes minst fire ganger i året. Dersom et enkeltbarn skal drøftes i ressursgruppen skal foresatte gi tillatelse til det og få tilbud om å være til stede, men barn kan også drøftes anonymt. Hå kommune har utarbeidet skjemaet «Oppfølgingsplan – ressursgruppe i barnehagen» som skal fylles ut for enkeltbarn når det er behov for å sette i gang tiltak. Av skjemaet fremgår det at tiltak skal evalueres og det skal skrives inn dato for når evalueringen er gjennomført, men det er ikke utarbeidet en rubrikk der det kan fremgå hva evalueringen viser/effekten av tiltaket.

PPT

I intervjuer får vi oppgitt at PPT-rådgivere er tett på barnehagene og er jevnlig til stede i barnehagene hvor de deltar på møter, kan veilede personalet, gjennomføre kartlegginger eller observasjoner. PPT har et lavterskeltilbud som barnehagene kan benytte seg av enten det gjelder barnegrupper eller enkeltbarn. Tilbudet krever ikke henvisning, men barnehagen skal klarere med foreldrene før de kontakter PPT. Barnehagen kan drøfte saken med PPT eller PPT kan komme og observere. PPT-rådgivere oppgir at de på denne måten kan gi råd til barnehagen på et tidlig tidspunkt og bli enige om noen tiltak som skal prøves ut i noen uker.

Spesialpedagogisk team (spes.ped.team)

Kommunen har et spes.ped. team for barnehagene som består av syv ansatte¹³. Teamet jobber både med barn som har vedtak om spesialpedagogisk hjelp, men jobber også på systemnivå og kan bli brukt til å veilede personalet i barnehagene.

2.4 BAKGRUNNSOPPLYSNINGER OG RUTINER FOR DE TO UTVALGTE BARNEHAGENE

Trekløveren barnehage har ca. 100 barn og består av seks avdelinger. Barnehagens visjon er: «Barn og voksne opplever trygghet, tid og trivsel».

Motlandsmarka barnehage har ca. 100 barn og består av syv avdelinger. Barnehagens visjon er «Saman om ein god barndom».

De to barnehagene har ikke skriftlige rutiner direkte for tidlig innsats, men barnehagene har flere dokumenter som inngår som en del av dette og revisjonen har fått tilsendt en beskrivelse av hvordan barnehagene arbeider med tidlig innsats.

Både Trekløveren barnehage og Motlandsmarka barnehage har en prosessplan for trygt og inkluderende barnehagemiljø. I prosessplanen til Trekløveren barnehage beskrives det blant annet hvordan barnehagen arbeider med fellesskap, samspill, inkludering og ansvar for et trygt og

¹³ Per april var to ansatte i permisjon.

inkluderende miljø. Det er utarbeidet mål med tilhørende tiltak. Prosessplanen til Motlandsmarka barnehage inneholder mål og tiltak for hvordan personalet skal bidra til et trygt og inkluderende barnehagemiljø. Barnehagen har i tillegg en tiltaksplan for trygt og godt barnehagemiljø hvor det blant annet beskrives hvordan en skal gå frem dersom en mistenker at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø.

Begge barnehagene har en årsplan, men den sier ikke noe direkte om hvordan barnehagen arbeider med tidlig innsats.

Revisjonen har fått tilsendt følgende dokumenter for de to barnehagene:

Trekløven barnehage	Motlandsmarka barnehage
Aktivitetsplan	Foreldresamtalskjema
Barnesamtale	Forslag tema ressursgrupper
Informasjonshefte	Kjøreplan for tilvenning
Oppstartssamtale	Lekeregistreringsskjema
Prosessplan	Mål og tiltaksplan
Årsplan	Oppfølgingsplan ressursgrupper barnehager mal
Barn rød, blå, grønn kartlegging	Plan for tilvenningsperioden
Observasjon i barnehagen	Prosessplan Trygt og inkluderende barnehagemiljø
Prosessplan Trygt og inkluderende barnehagemiljø	Sjekkliste barnehagens miljø
Prosessplan Trygt og inkluderende barnehagemiljø (kortversjon)	Tiltaksplan for trygt og godt barnehagemiljø
	Tras
	Årsplan 2020-2021

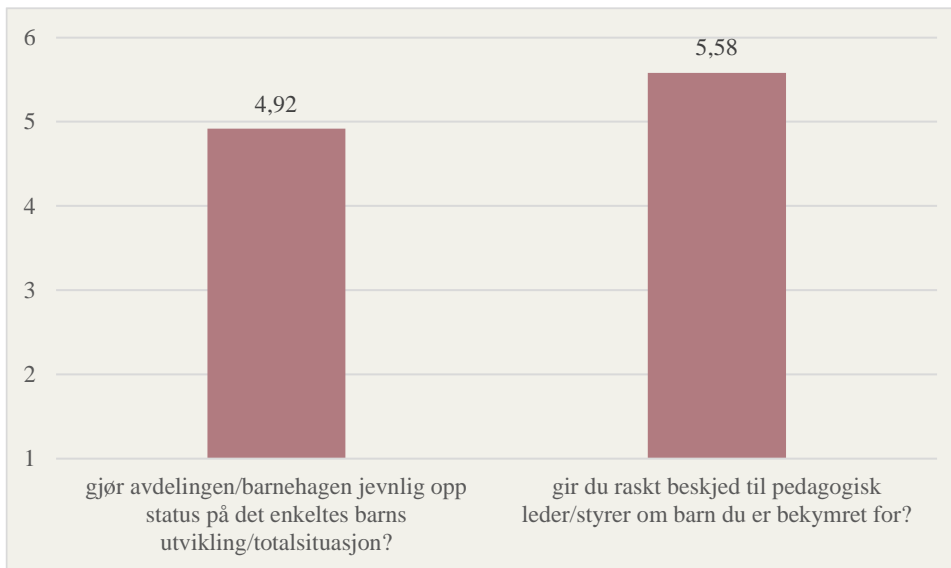
2.5 KARTLEGGING – TIDLIG OPPDAGELSE

Hå kommune har et dokument som benyttes ved oppstartssamtale i barnehagen. Hensikten med samtalen er at foreldre og barnehagen får anledning til å utveksle informasjon og at det blir lettere for personalet i barnehagen å møte barnets behov når barnehagen blir bedre kjent med foreldre og barnets hjemmemiljø¹⁴. Barnehagesjef oppgir at oppstartssamtalen med foreldre gjennomføres i alle barnehagene, ofte i juni.

I spørreundersøkelsen ble respondentene fra barnehagene spurt om de jevnlig gjør opp status på enkeltbarns utvikling/totalsituasjon og om de melder i fra internt i barnehagen dersom de er bekymret for et barn.

¹⁴ Dokumentet: «Velkommen til oppstartssamtale i barnehagen»

Figur 1 Kartlegging og bekymring. I hvilken grad.... (Skala fra 1-6, N=172)

Av figuren ser vi at respondentene i stor grad svarer at avdelingen/barnehagen jevnlig gjør opp status på barns utvikling. Dette resultatet på 4,9 er litt lavere enn resultatene i fra spørreundersøkelsene i Sandnes kommune og Bjerkreim kommune, der gjennomsnittlig skår var på 5,1. Figuren viser at personalet mener at de raskt gir beskjed til pedagogisk leder/styrer om barn de er bekymret for. Svarene til respondentene fra den enkelte barnehage varierer fra 4,5 til 5,38. De barnehagene der personalet i størst grad oppgir at de gjør opp status er Vigre barnehage (5,38), Bjorhaug barnehage (5,33) og Motlandsmarka barnehage (5,23). Barnehagene som har lavest skår på denne indikatoren er Måken barnehage (4,50), Trekløveret barnehage (4,71) og Vibereiret barnehage (4,71).

Intervjuede fra PPT oppgir at barnehagene/kommunen er gode på å oppdage barn med utfordringer.

2.5.1 MOTLANDSMARKA BARNEHAGE

Som nevnt har revisjonen fått tilsendt dokumentet «Tidlig innsats Motlandsmarka barnehage» som beskriver hvordan barnehagen jobber/skal jobbe med tidlig innsats.

Vi får oppgitt at barnehagen har avdelingsmøter én gang pr. uke og personalmøte én gang i måneden. Barnehagen arbeider med kompetanseutvikling, og i referater/innkallinger i fra personalmøter ser vi for eksempel at barnehagen det siste halve året har hatt fokus på trygt og inkluderende barnemiljø, mobbing, vold og seksuelle overgrep. Barnehagen har refleksjonsgrupper én gang i måneden der de arbeider med et faglig tema. Intervjuede forteller at i forkant av refleksjonsgruppen får alle ansatte fagstoff som de skal ha lest og det reflekteres rundt temaet i små grupper på tvers av avdelingene. Det oppgis at barnehagen arbeider med læringsløyper og dersom de arbeider med en plan på et personalmøte, skal denne dras videre til ledermøtene, fra ledermøtene til avdelingsmøtene og helt ut i praksis i møte med barna.

Barnehagen gjennomfører foreldresamtaler to ganger i året. I intervjuer oppgis det at personalet i forkant av foreldresamtalene snakker om hvordan barnet har det i barnehagen, om det er

utfordringer o.l. Dette blir notert ned på skjemaet som blir brukt under foreldresamtalen. Vi får oppgitt at skjemaet er likt for alle avdelingene i barnehagen. Én av de pedagogiske lederne forteller at i forkant av foreldresamtaler gjennomfører individuelle samtaler med de største barna. Barnehagen har et eget skjema som benyttes til barnesamtalene. Vi blir fortalt at det i forkant av foreldresamtaler eller ved behov kan benyttes andre kartlegginger som «bussen¹⁵» og «lekeregistreringsskjema». Barnehagen benytter ikke TRAS-skjema for alle barn, men kan benytte TRAS som en støtte for å kartlegge barnets språk. Styrer oppgir at barn får et bedre språk gjennom språkstimulering i det daglige samspillet med barna og ikke ved at barnehagen benytter TRAS. Barnehagen kan også kartlegge om barn har behov for Ask (alternativ supplerende kommunikasjon).

Barnehagens ledelse forteller at de mener at kompetansen til barnehagen med å tidlig oppdage og til å handle er god, og at kompetanseutviklingen gjør personalet i stand til å oppdage. Barnehagen hadde frem til 2020 en kompetanseplan, men styrer oppgir at planen for kompetanseutvikling nå er spredt på flere planer¹⁶. Tilbakemeldingen fra de pedagogiske lederne er ikke fullt så entydige, men vi får oppgitt at de i hovedsak mener at de oppdager barn som har utfordringer. Én av de pedagogiske lederne opplyser om at når det er noe med et barn så prøver de å finne årsaken til det, og undersøker om det er noe med situasjonen som kan være årsaken. I tillegg oppgis det at personalet snakker med foresatte. I dokumentet «Tidlig innsats Motlandsmarka barnehage» står det: «Når vi observerer at et barn trenger støtte, har vi fokus på å være raske med å observere hva barnet trenger.»

2.5.2 TREKLØVEREN BARNEHAGE

Revisjonen har fått tilsendt dokumentet «Tidlig innsats i Trekløveren barnehage» som inneholder en beskrivelse av hvordan barnehagen arbeider med tidlig innsats. Dokumentet ble utarbeidet av styrer og de pedagogiske lederne i januar 2021.

Barnehagen arbeider med kompetanseutvikling og styrer oppgir at de på et ledermøte og på en planleggingsdag hadde inne en foreleser som snakket om barnas språkutvikling og barnets plass i grupper. Styrer forteller at barn i risiko og risikoforhold var tema på et personalmøte og avdelingsmøter høsten 2020 og på ett møte i januar 2021. Revisjonen har fått tilsendt en PowerPoint presentasjon der det blant annet fremkommer kjennetegn på barn i risiko. To av de intervjuede oppgir at de skulle ønske at de hadde lært mer om dette med å oppdage under studiet, og én sier at personalet har en generell kompetanse i dette og kan få inn PPT dersom de trenger mer kompetanse i å oppdage.

Barnehagen har avdelingsmøter annen hver uke og fellesmøter én gang i måneden. I intervjuer oppgis det at på avdelingsmøter kan en snakke om planer, formidle informasjon og snakke om barna. Revisjonen blir fortalt at personalet for eksempel kan snakke om hvordan de kan bidra til å gjøre hverdagsituasjonen bedre for barna. Vi får oppgitt at det ikke er fast praksis at en snakker

¹⁵ Er et verktøy for å kartlegge vennskap.

¹⁶ Plan for personalmøter og planleggingsdager, plan for refleksjonsgruppene, prosessplan

om alle barn på hvert avdelingsmøte, men én av de pedagogiske lederne sier at en snakker om de barna det er behov for.

Barnehagen har foreldresamtaler to ganger i året og i forkant av foreldresamtalene snakker avdelingen om alle barna og fokuserer for eksempel på hvordan barnet har det, barnets språkutvikling o.l. Det benyttes et fast skjema til foreldresamtalen og foresatte blir i samtalen spurt om det er noe de ønsker å ta opp/trenger hjelp til¹⁷.

Vi får opplyst at alle flerspråklige barn blir kartlagt ved hjelp av TRAS¹⁸. På stor avdeling får vi oppgitt at de kan benytte «bussen» i forhold til å kartlegge sosiale relasjoner.

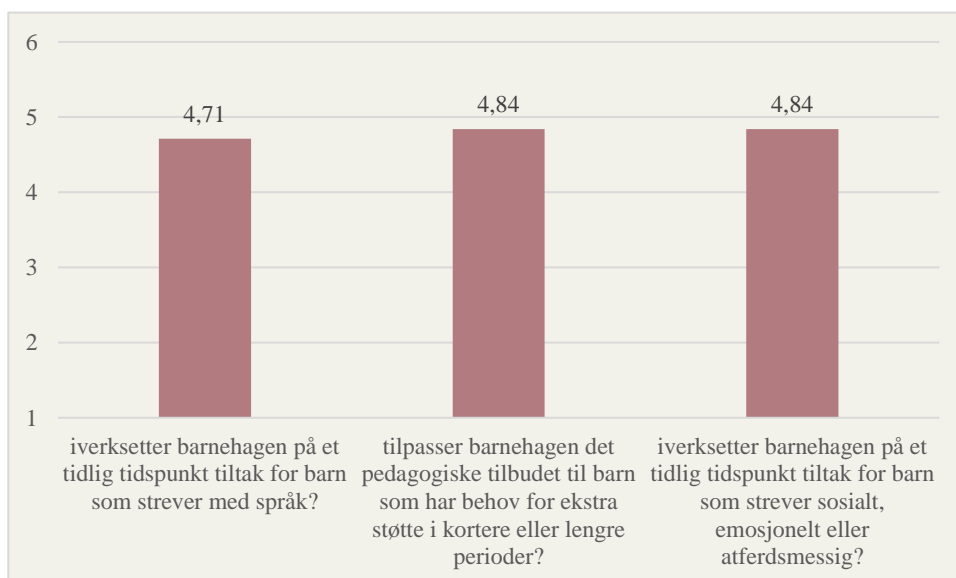
Trekløveren har en mal for barnesamtale som de kan benytte til å snakke med barnet om hvordan det trives i barnehagen, og vi blir fortalt at barnesamtaler benyttes på de eldste barna. Barnehagen har også et skjema som de kan bruke til å kartlegge voksnes holdninger til enkeltbarn.

Én av de intervjuede forteller at personalet bør kunne oppdage om et barn har utfordringer fordi personalet har ulik kompetanse og de er flere som ser det samme barnet. Én annen uttrykker at det kan være vanskelig å oppdage når små barn har utfordringer blant annet fordi normalen er stor, noe som særlig gjelder i forhold til språket. Vi får også oppgitt at barnehagen oppdager utfordringer tidlig, men at det kan hende at enkeltbarn kan gå under radaren.

2.6 TILTAK

I spørreundersøkelsen fikk personalet spørsmål som omhandler iverksettelse av tiltak.

Figur 2 Tiltak. I hvilken grad.... (N=172, 171, 172)

Figuren viser at respondentene i relativt høy grad svarer at barnehagen på et tidlig tidspunkt iverksetter tiltak for barn som strever og at barnehagen tilpasser barnehagetilbudet til barn som

¹⁷ Står i dokumentet fra styrer.

¹⁸ Skjema for tidlig registrering av språkutvikling.

har behov for ekstra støtte. Resultatene for disse spørsmålene er omtrent på samme nivå som Bjerkreim kommune og Sandnes kommune.

Hå kommune har et skjema for aktivitetsplan som skal benyttes til å iverksette tiltak dersom barn ikke opplever et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø.

2.6.1 IVERKSETTING AV TILTAK I MOTLANDSMARKA BARNEHAGE

Styrer oppgir at det er kort vei fra personalet ser noe til tiltak blir iverksatt. Det fortelles i intervjuer at personalet observerer situasjonen, personalet snakker sammen og informerer foreldre før en setter i gang tiltak. Hvilke tiltak som iverksettes, er avhengig av hva det gjelder. Vi får oppgitt at det for eksempel kan iverksettes tiltak dersom et barn ikke vil i barnehagen, et barn blir utestengt eller et barn slår andre. Et av tiltakene som nevnes er å dele barna mer opp i smågrupper. Vi blir fortalt at dersom det gjelder språklige utfordringer, kan personalet være ekstra bevisste på å bruke språket ved å benevne alt de gjør, synge mye eller ha ASK-tiltak¹⁹ med små plakater med bilder.

Barnehagen har utarbeidet en mål og tiltaksplan som skal benyttes når en setter i gang tiltak for enkeltbarn eller for en hel avdeling. Det fortelles at tiltakene i hovedsak blir dokumentert og evaluert, men at det kan variere hvor lang tid det går før personalet evaluerer effekten av tiltaket. Det opplyses at evalueringene ofte blir foretatt på avdelingsmøter. Mål og tiltaksplanen arkiveres i barnemappen, men det oppgis at evalueringen ikke alltid blir dokumentert. Styrer oppgir at dette er avhengig av sakens omfang.

Revisjonen har fått tilsendt mål og tiltaksplan for to barn, og et notat som beskriver tiltak rettet mot et annet barn. Planene er for 2021 og er rettet mot barn fra ulike avdelinger. Planene beskriver situasjonen, tiltak, hvem som er ansvarlig for tiltaket og når tiltakene skal evalueres. I eksemplene vi har fått fremkommer det for eksempel hvordan de voksne skal møte barnet, at det skal deles inn i smågrupper og at de voksne skal veilede barnet i samspill med andre.

I intervjuer oppgis det at dersom en ser at tiltakene ikke har effekt kan barnehagen prøve ut nye tiltak eller ta kontakt med foreldre og høre om barnehagen kan kontakte PPT som et lavterskeltilbud. Barn kan også bli drøftet i ressursgruppen enten anonymt eller med navn etter tillatelse fra foresatte.

2.6.2 TREKLØVEREN BARNEHAGE

I intervjuer får vi oppgitt at når det oppdages en utfordring så kan personalet observere for å se om det er et mønster i forhold til når situasjonen oppstår og en prøver å finne ut hvilke tiltak barnet har behov for. Det blir også snakket med foresatte. Av tiltak nevnes det å gjøre om på avdelingens rutiner, endre sammensettingen av barn i smågrupper eller endre hvilken voksen som er med barnet. Er det behov for tiltak som gjelder språk, får vi oppgitt at en kan være tett på

¹⁹ Alternativ supplerende kommunikasjon

barnet og snakke med det, øve på ulike lyder, bruke øveord, ha smågrupper eller bruke dagstavler med bilder.

De tre pedagogiske lederne forteller at de skriver ned tiltak, og én forteller at det skrives i referatet som kun hun har. Én av de intervjuede uttrykker at hun nok kunne dokumentert mer og én annen sier at noen ganger blir tiltak kun tatt muntlig. Én av pedagogene forteller at det ikke utarbeides en konkret plan. Styret oppgir at barnehagen har et forbedringspotensial når det gjelder dokumentasjon, ved at de i større grad kan dokumentert hva barnehagen har foretatt seg. Barnehagen har ikke et felles skjema der tiltak skrives ned. De intervjuede oppgir at evalueringer av tiltak ofte blir gjennomført på avdelingsmøter, men det kommer frem at det ikke er noen fast praksis i å dokumentere evalueringer.

Styret opplyser at per 17.03.21 har tre av seks avdelinger iverksatt tiltak rettet mot enkeltbarn. Mens revisjonen pågikk ble det for ett barn som var henvist til PPT utarbeidet en mål og tiltaksplan som revisjonen fikk tilsendt. Revisjonen har også fått tilsendt dokumentasjon i fra barnehagen som viser eksempel på gjennomført foreldresamtale og en gjennomført barnesamtale.

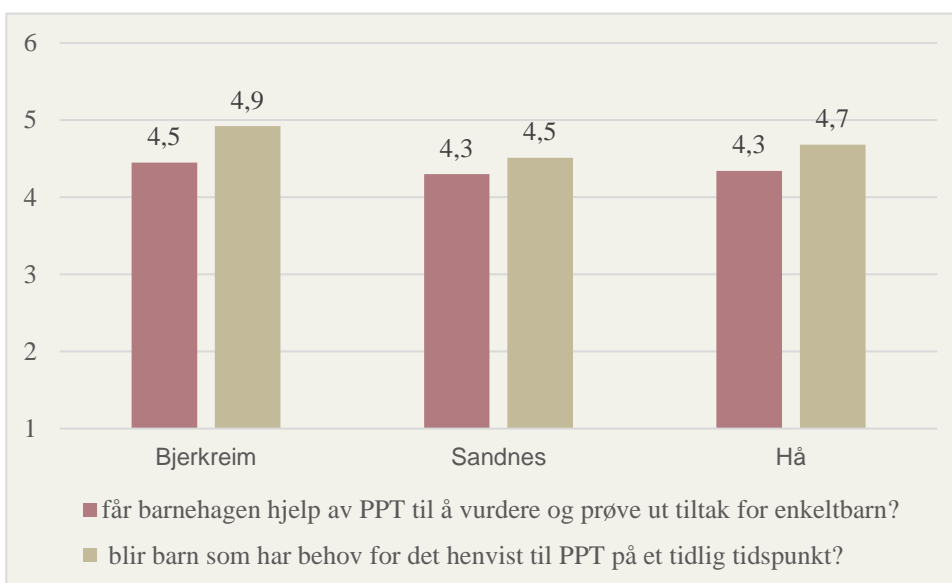
Én av de intervjuede oppgir at barnehagen har god kompetanse i å sette i verk tiltak, mens en ansatt etterlyser mer kompetanse om tiltak knyttet til språkutfordringer.

2.6.3 TILTAK MED HJELP FRA PPT

Intervjuede fra PPT har inntrykk av at barnehagene er raske med å ta kontakt med PPT, men at det kan variere noe fra barnehage til barnehage. I tillegg uttrykkes det at inntrykket er at barnehagene jobber godt med tidlig innsats.

Respondentene fikk spørsmål om barnehagen får hjelp av PPT til å vurdere og prøve ut tiltak for enkeltbarn og om barn som har behov for det blir henvist til PPT på et tidlig tidspunkt.

Figur 3 hvilken grad.... (N=97)

Figuren viser at respondentene i Hå svarer litt lavere enn respondentene i Bjerkreim på disse spørsmålene. Det er store variasjoner i svarene mellom barnehagene og særlig på spørsmålet om barnehagene får hjelp av PPT til å vurdere og prøve ut tiltak for enkeltbarn, der det varierer fra 3,55 (Stokkalandsmarka) til 5,29 (Bleidablikk). PPT-leder oppgir at hun hadde trodd at resultatet hadde vært bedre.

Noen av de intervjuede uttrykker at samarbeidet med PPT er godt, men at barnehagen ikke alltid opplever å få den hjelpen de mener de trenger. Det oppgis at PPT kommer og observerer og at PPT i noen tilfeller konkluderer med at barnehagen gjør det rette, selv om barnehagen opplever at de kommer til kort i håndteringen av barnet.

Noen av de intervjuede oppgir at det er litt utfordringer knyttet til hva PPT tenker omkring tidlig innsats i forhold til språk. Vi blir fortalt at det virker som PPT har en aldersgrense før de begynner å jobbe med språket og at det er litt «vent og se holdning». Dette fremkommer også i svarene til noen av respondentene:

«Jeg opplever at PPT ikke setter i gang med tiltak for barn som strever med språket. Vi hører ofte de sier vent til barnet er 4 år gammel, det er for tidlig å sette i gang med tiltak osv.»

«Vårt inntrykk er dessverre at eksterne instanser drøyer for lenge, der vi syns det er på høy tid å sette inn tiltak og at "aldersgrensen" blir satt mer i fokus enn vi ønsker og ser behov for. I tillegg oppleves det som utfordrende at det er for lite tiltak og tilbud rundt minoritetsspråklige barn og deres behov i en lavere alder.»

I intervjuer fortelles det at det særlig kan være utfordrende i forhold til barn med annet morsmål enn norsk og som kan lite norsk. Én av de pedagogiske lederne oppgir at hun kunne ønske at det var noen som hadde mer kompetanse i forhold til språk. PPT-leder opplyser om at kommunen har én som arbeider med dialogisk lesing, og at dette er et tilbud som vanligvis gis siste året i barnehagen til barn med annet morsmål enn norsk. Intervjuede fra PPT forteller at de og barnehagene kan ha ulike forventninger til språk, og at det kan være vanskelig å evaluere effekten på tiltak knyttet til språk fordi det noen ganger kan ta lang tid før en ser effekten. PPT-leder oppgir at det er noe ulike syn mellom barnehagene og PPT med tanke på når en bør «rette» på feil uttalelser, og at PPT avslår henvisninger for 2-åringer da det er for tidlig. I forbindelse med høringsutkastet oppgir PPT at når det gjelder artikulasjon, er det slik at de fremre lydene ofte kommer først og at de bakre lydene kommer senere. Dersom barnet ikke er modent for å uttale de bakre lydene, blir det av og til anbefalt å sette artikulasjonstreningen av f.eks G, K og R på pause. Det er ikke uvanlig at noen 4 åringer strever med dette, og at bakre lyder kommer etter fire-års alderen. PPT har ikke en aldersgrense for når vi kan gå inn å arbeide med språk generelt. PPT ønsker tidlig stimulering og intervensjon.

Én pedagogisk leder sier: «Det må være lav terskel for at vi får hjelp til det vi ikke klarer å gjøre selv.» Enkelte uttrykker også bekymring for hvordan det skal gå med enkelte barn når de begynner på skolen, fordi de ansatte opplever at de ikke har kunne hjulpet barna tilstrekkelig.

Én av styrerne forteller at de i forbindelse med en sak i nyere tid har fått god hjelp av PPT.

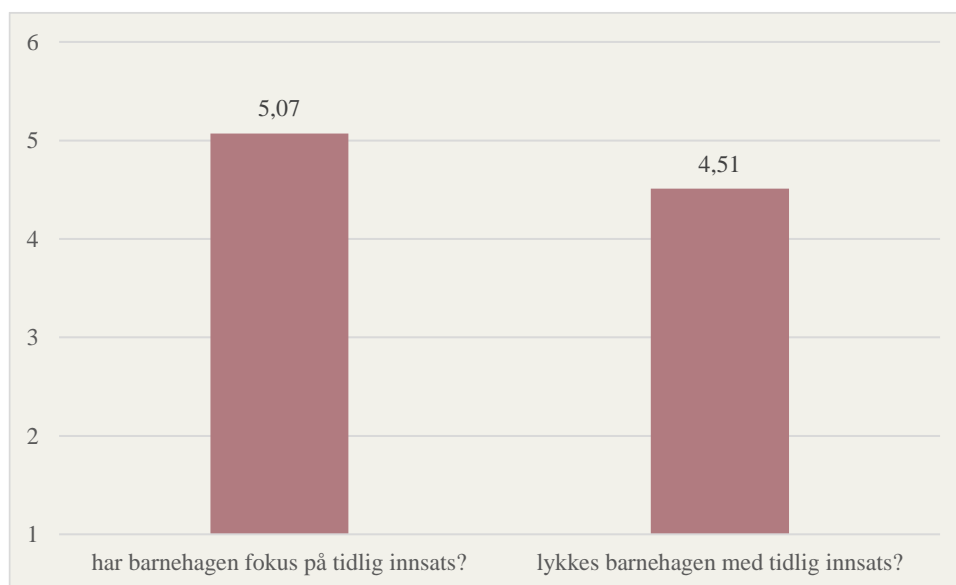
PPT-rådgiverne oppgir at en i nye saker kunne hatt en forventningsavklaring mellom PPT og barnehagene. Vi blir fortalt at PPT ikke pleier å dokumentere i lavterskelsaker, og at det ikke er praksis at PPT får tilbakemelding fra barnehagen om eventuelle igangsatte tiltak har hatt effekt. Logoped sier at skolene ser at barnehagene burde jobbet mer med risikotegn på dysleksi.

2.7 LYKKES BARNEHAGENE MED TILTAK OG HVILKE UTFORDRINGER ER DET MED TIDLIG INNSATS

2.7.1 LYKKES BARNEHAGENE?

Respondentene fikk også spørsmål om barnehagen har fokus på tiltak og om barnehagen lykkes med tiltak.

Figur 4 Tiltak. I hvilken grad.... (N=171, 172)

Respondentene svarer i stor grad at barnehagen har fokus på tidlig innsats, men i noe mindre grad at de lykkes med tidlig innsats. Her kan det nevnes at respondenter på liten avdeling i større grad mener at de lykkes med tidlig innsats (4,6), enn respondenter som arbeider på stor avdeling (4,4). Resultatene for Sandnes på spørsmålet om barnehagen lykkes med tidlig innsats var på 4,7 og Bjerkreim 4,6.

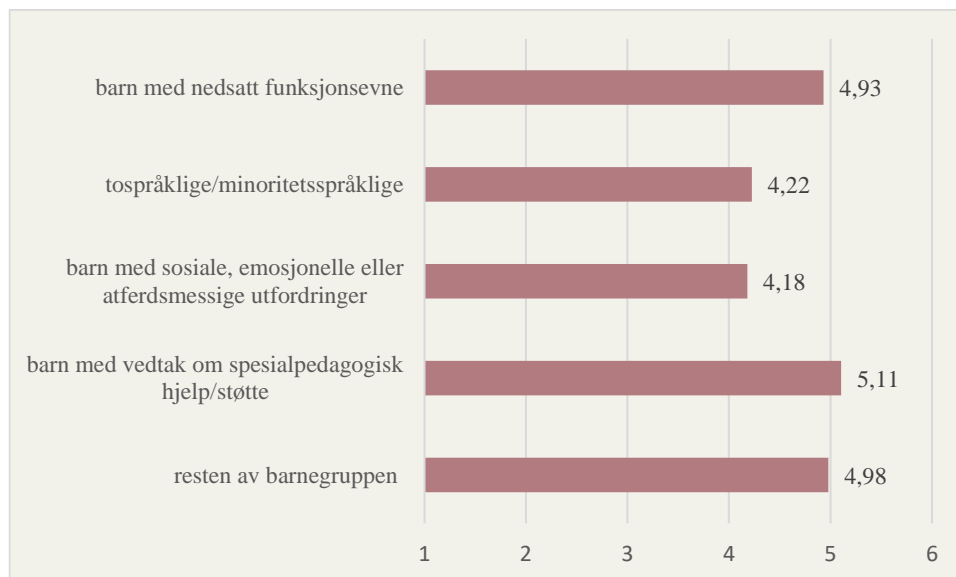
Respondenter som svarte én av de tre laveste kategoriene på spørsmålet om i hvilken grad barnehagen lykkes med tidlig innsats, ble spurt om hva de mener er årsaken til at barnehagen ikke lykkes. Det var 17 respondentene som hadde svart de tre laveste kategoriene, og de kunne krysse av flere svaralternativ. De kategoriene som flest svarte var:

- Grunnbemanningen er for lav (65 prosent).
- Det settes ikke inn/får ikke alltid vikar ved fravær (47 prosent).
- Det er ikke tilstrekkelig fokus på tidlig innsats (47 prosent).

2.7.2 BARNEHAGETILBUDET

Respondentene svarte også på spørsmål knyttet til hvordan de vurderer barnehagetilbudet til ulike barn.

Figur 5 I hvilken grad klarer barnehagen, etter din vurdering, å gi følgende barn et godt barnehagetilbud. (N=171, 172, 171, 171, 170)

Figuren viser at respondentene i størst grad mener at barnehagen gir et godt barnehagetilbud til barn med nedsatt funksjonsevne, barn med vedtak om spesialpedagogisk hjelp/støtte og resten av barnehagegruppen. Figuren viser at respondentene i noen grad svarer at tospråklige/minoritetsspråklige og barn som har sosiale, emosjonelle eller atferdsmessige utfordringer har et godt barnehagetilbud. Her kan det nevnes at respondenter på liten avdeling svarer i noe større grad at de lykkes med barnehagetilbudet til barn som har sosiale, emosjonelle eller atferdsmessige utfordringer, med 4,4 mot 4 for respondenter på stor avdeling.

Med unntak av påstanden «I hvilken grad klarer barnehagen, etter din vurdering, å gi et godt barnehagetilbud til tospråklige barn», så samsvarer resultatene i stor grad med funnene i tilsvarende forvaltningsrevisjon i Sandnes kommune og Bjerkreim kommune. På påstanden om tilbudet til tospråklige barn, har Sandnes kommune en noe høyere skår med 4,47. Dette kan henge sammen med at barnehagene i Sandnes har tilgang til tospråklige assistenter til minoritetsspråklige barn i noen språk.

2.7.3 UTFORDRINGER MED TIDLIG INNSATS

Alle respondentene hadde mulighet til å legge inn kommentarer i spørreundersøkelsen og 38 respondenter benyttet seg av muligheten. Som nevnt i kapittel 2.6.3 omhandlet noen av tilbakemeldingene at barnehagen får beskjed fra PPT om å vente og se og at hjelpen til tospråklige barn kan bli bedre. I tillegg til dette var det følgende kommentarer som i størst grad gikk igjen:

- Lite ressurser til barn som har behov for ekstra støtte.
- At alle instanser i kommunen må ha samme forståelse av hva tidlig innsats er.

I intervjuer kommer det også frem at det er vanskelig å hjelpe barn med atferdsmessige utfordringer. Det beskrives ulike årsaker til at dette oppleves som vanskelig, herunder bemanning, kompetanse og manglende hjelp.

Gjennomgangen viser at alle de kommunale barnehagene tilfredsstilte kravene til bemanning per desember 2020. Noen av de intervjuede oppgir at en ikke har nok folk til å kunne håndtere barn med atferdsmessige utfordringer, eller at dersom et barn nesten krever én til én så kan personalet oppleve å ikke strekke til for de andre barna. Én av de pedagogiske lederne forteller: «Det er 15 barn på min avdeling, og mange dager er vi bare to voksne.»

Vi får oppgitt et eksempel der et barn har blitt diskutert i ressursteamet og ressursteamet har kommet med tips, men at den pedagogiske lederen opplever at en ikke har ressurser til å følge opp tiltakene. I en annen sak nevnes det at det at barnehagen raskt ble tilført ekstra ressurser i forbindelse med en krevende situasjon.

Her er eksempel på noen kommentarer fra spørreundersøkelsen som omhandler bemanning.

«Jeg tenker at kommunen hadde spart penger på lang sikt ved å bruke mer ressurser enn grunnbemanning for å ivareta barn som har ulike behov (som ikke har vedtak) og som vi ikke greier å dekke innenfor grunnbemanning.»

«Kan være at barn trenger ekstra støtte i perioder, men barnehagen får ikke mer enn grunnbemanningen. Potten som blir fordelt i barnehagen kan være i knappeste laget når det skal fordeles på flere avdelinger. Dette kan være sårbart for barn som trenger tidlig innsats.»

To av de intervjuede oppgir at det hadde vært greit å ha spesialpedagoger fast i barnehagene da de har en kompetanse som kunne vært brukt til å hjelpe barna på et tidlig tidspunkt.

Noen av kommentarene fra respondentene og fra noen av de intervjuede handler om fokus på tidlig innsats. Her er noen eksempler:

«Det må skapes en større felles forståelse av hva tidlig innsats er i praksis og hvilke prioriteringer som kreves i det daglige for å yte tidlig innsats. Denne forståelsen må være felles for barnehagene, PPT, skole og administrasjon.»

Én av styrene uttrykker: «Det er mye fokus på tidlig innsats i barnehagen. Vi skjønner ikke hvorfor ikke alle ser mer viktigheten av tidlig innsats i barnehagen. Det er noen ganger litt for mye vente og se holdning fra andre instanser enn oss.»

Én ansatt uttrykker: «Systemet er mer rettet mot at barna kan mestre skolen, men de første årene er veldig viktig...Det skjer ikke så mye før barnet nærmer seg skolealder.»

En annen utfordring som enkelte intervjuobjekter nevner omhandler foreldresamarbeid. To av de intervjuede forteller at det kan være utfordrende dersom barnehagen for eksempel ønsker å ta kontakt med PPT som et lavterskeltilbud, men de foresatte ikke ønsker dette.

2.8 OVERSIKT OVER SENTRALE RESULTATER SPØRREUNDERSØKELSEN PER BARNEHAGE

Tabellen nedenfor inneholder en oversikt av resultatene for den enkelte barnehage for fire av indikatorene. De tre barnehagene med høyeste resultat innenfor hver kategori er markert med grønt, men de barnehagene med laveste skår er markert med oransje.

Tabell 3 Sammenstilling av utvalgte resultater fra spørreundersøkelsen per barnehage.

	Gjør avdelingen/barnehagen jevnlig opp status på det enkelte barns utvikling/totalsituasjon?	Iverksetter tiltak for barn som strever med språk	Iverksetter tiltak for barn som strever sosialt, emosjonelt eller atferdsmessig	Lykkes barnehagen med tidlig innsats?
Askeladden	4,75	4,13	4,63	4,57
Bjørhaug	5,33	5,17	5	5
Breidablikk	4,93	5,07	4,86	5,08
Motlandsmarka	5,23	4,62	5,27	4,52
Måken	4,50	4,50	4,25	4
Stokkalandsmarka	4,73	4,39	4,57	3,89
Trekløveren	4,71	4,52	4,57	4,20
Varhaug	4,77	4,38	4,85	4,58
Vibereiret	4,71	4,86	4,71	4,43
Vigre	5,38	5,75	5,25	4,88
Vigrestad	5	4,81	5,27	4,86
Gjennomsnitt	4,9	4,7	4,7	4,5

Tabellen viser at det er forskjeller mellom barnehagene.

2.9 OVERGANG BARNEHAGE-SKOLE

Hå kommune har i flere år hatt et samarbeid om overgangen fra barnehage til skole, og har planen «Frå barnehagebarn til skuleelev». Planen inneholder blant annet et årshjul for overgangen²⁰ som beskriver ulike tiltak, deltakere og tidspunkt for når tiltaket skal gjennomføres. Eksempler på tiltak er skoleklubb, møte for å drøfte barn som trenger tilrettelegging og overgangssamtale mellom barnehage, skole og foreldre. Skjemaet «Saman om oppvekst» skal fylles ut av barnehagen i forkant av overgangssamtalen, og foresatte kan også komme med innspill til hvilke opplysninger som skal gis skolen. For tospråklige barn skal barnehagen ha kartlagt barnets språkutvikling ved hjelp av Tras-sirkelen.

Resultater i fra spørreundersøkelsen viser at både respondentene i fra barnehagene og skolene i relativt stor grad mener at det er et godt samarbeid mellom barnehagene og skolene om overgangen og skåren er for begge på 4,7. Resultatene viser at det er store sprik mellom de enkelte barnehagene og de enkelte skolene. For skolene sin del så er det respondenter i fra

²⁰ Vedlegg 3

Motland skule (3,85) og Høyland skule (4) som svarer lavest, mens for barnehagene er det Askeladden-, Motlandsmarka- og Vigre barnehage. Begge disse skolene og to av barnehagene holder til på Nærbø.

Både styrer i Trekløveren barnehage og ledelsen ved Varhaug skule oppgir at overgangen fra barnehagen til skolen fungerer veldig godt. Vi får oppgitt at det er et tett samarbeid med barnehagen det siste året og skolen deltar på samarbeidsmøter for barn med spesielle behov. Varhaug skule har elevgruppene og kontaktlærer klar i slutten av november året før barna begynner på skolen. Skolens ledelse oppgir at fra og med slutten av januar og frem til sommeren har skolen en skoleklubb der barna er på skolen ca. en halv dag annen hver uke sammen med kontaktlærer.

Styrer i Motlandsmarka var tidligere styrer i Trekløveren og oppgir at det er store forskjeller i overføringen på Varhaug og Nærbø. På Nærbø får barna fire besøk på skolen. Den siste gangen er barna i den gruppen de skal være i når skolen starter og de treffer kontaktlærer. Styrer i Motlandsmarka oppgir at han skulle ønske at det var et høyere fokus på overgangen ved alle skolene på Nærbø.

I intervjuene oppgis det at skolene har overgangssamtaler med foreldrene og pedagogisk leder. Ved Varhaug skule er det vanligvis kontaktlærer som gjennomfører samtalen, mens det ved Motland skule er skolens ledelse. Ledelsen ved Motland skule opplyser om at de lager grupper basert på de opplysningene som de får i samtaler og etter at elevene har vært på besøksdag ved skolen. Ledelsen oppgir at det ikke nødvendigvis er de samme barna som har hatt utfordringer i barnehagen som får utfordringer på skolen.

Ledelsen ved Varhaug skule forteller at barnehagene og skolene på Varhaug har faste møter ca. hver 2-3 måned der de samarbeider og tar opp ulike tema som skolestart, håndtering av mobbing o.l.

2.10 VURDERING

Revisjonen ser det som positivt at Hå kommune er gang med å benytte CLASS som observasjonsmetode og har fokus på å bygge opp en kollektiv kompetanse hos barnehagepersonalet både for å kunne oppdage barn som trenger hjelp og støtte og til å kunne handle. Gjennomgangen av Motlandsmarka barnehage og Trekløveren barnehage viser at barnehagene arbeider aktivt med å bygge opp personalets kompetanse i å oppdage barn som trenger hjelp og støtte.

Resultatene fra spørreundersøkelsen viser at respondentene i hovedsak svarer at de jevnlig gjør opp status på barnas utvikling. Intervjuede fra Trekløveret- og Motlandsmarka barnehage drøfter i forkant av foreldresamtalene om hvordan barnet har det i barnehagen og de får synspunkter fra foreldrene. Dette er med å bidra til å gjøre opp status på barns utvikling og kunne oppdage vansker.

Respondentene svarer at de i stor grad gir beskjed til pedagogisk leder/styrer om barn de er bekymret for. Ved bekymringer kan barnehagene også foreta ytterligere kartlegginger ved hjelp av egnede verktøy. Etter revisjonens vurdering muliggjør dette at barnehagene på et tidlig tidspunkt kan avdekke om barn har behov for ekstra støtte og iverksette tiltak for barn som trenger det.

Nasjonal faglig retningslinje fra Helsedirektoratet «Tidlig oppdagelse av utsatte barn og unge» anbefaler kommunen å sørge for at relevante virksomheter har rutiner for hvordan ansatte kan handle på bakgrunn av en bekymring for barn og unge. Selv om barnehagene har dokumenter der det er beskrevet hvordan de arbeider for å trygge barn og Motlandsmarka barnehage har beskrevet hvordan personalet skal gå frem dersom de mistenker at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø, mangler barnehagene etter vår vurdering en tydelig rutine som sier noe om hvordan ansatte skal handle på bakgrunn av en bekymring for barn og unge. Rutinen bør etter revisjonens vurdering bygge på rettlederen fra barne- og ungdomsløftet, men være mer spesifikk. En slik rutine kan vurderes å utarbeides felles for alle barnehagene.

Resultatene i fra spørreundersøkelsen viser at respondentene i relativt stor grad svarer at barnehagen på et tidlig tidspunkt iverksetter tiltak for barn som strever og at det pedagogiske tilbudet tilpasses barn som har behov for støtte i kortere eller lengre perioder. Dette kan bidra til å ta tidlig tak i en vanske for å forebygge skjevutvikling. I intervjuer får vi oppgitt eksempler på tiltak og at tiltakene som iverksettes er avhengig av type vanske.

Revisjonen synes at det er positivt at Motlandsmarka barnehage har utarbeidet en mål- og tiltaksplan, som skal benyttes når det settes i gang tiltak på enkeltbarn. Trekløveren barnehage har ikke et slikt skjema. I intervjuer med barnehagepersonalet fremkommer det at barnehagene har et forbedringspotensiale i forhold til å systematisk evaluere tiltak som iverksettes. Revisjonen er av den oppfatning at for å sikre systematikk i arbeidet med tidlig innsats er det en fordel å dokumentere og evaluere tiltak. Dette kan og være med å sikre at iverksatte tiltak som ikke viser effekt blir byttet ut med andre tiltak. En slik dokumentasjon kan også være nyttig for eksempel ved skifte av personalet og i forbindelse med en eventuell henvisning av barnet til PPT, slik at en har en oversikt over hvilke tiltak som allerede er prøvd ut.

Alle barnehagene i Hå har tverrfaglige ressursgrupper som kan komme med råd både på systemnivå og individnivå. Det er utarbeidet en oppfølgingsplan som skal brukes dersom det iverksettes tiltak for enkeltbarn som har vært drøftet i ressursgruppen. Oppfølgingsplanen inneholder en rubrikk med dato for evaluering, men det fremkommer ikke av skjemaet at evalueringen av tiltaket skal dokumenteres. Revisjonen er av den oppfatning at evalueringen bør dokumenteres.

Revisjonen vurderer det som nyttig at PPT er mye ute i barnehagene og at PPT kan kontaktes for råd, veiledning og observasjon som et lavterskeltilbud. Samtidig viser gjennomgangen, både gjennom spørreundersøkelsen og intervjuer, at noen mener at barnehagen ikke får tilstrekkelig hjelp i fra andre instanser på et tidlig tidspunkt. Hå kommune har en lav andel barn som får spesialpedagogisk hjelp, og dette kan være et tegn på at barnehagene jobber godt med tiltak, men kan også være et tegn på at enkeltbarn får hjelp for sent. For barnehagene kan det være en utfordring å måtte bruke av den ordinære bemanningen for å bistå et barn med utfordringer for eksempel dersom det gjelder atferdsvansker og det kan gå ut over kvaliteten på tilbudet til de andre barna.

Uavhengig av type vanske bør tiltak settes inn på et tidlig tidspunkt for å hindre skjevutvikling. Et av områdene som trekkes frem som en utfordring er språkvansker. Revisjonen ser det som sentralt at kommunen har et tidlig fokus på barn som viser språkvansker enten det gjelder tospråklige barn eller andre barn.

En av vanskene som ofte ikke avdekkes før elever går i 3.-4. trinn er dysleksi. Ifølge forskning viser barn som har dysleksi allerede tegn til dette i tidlig alder og det finnes språklige risikofaktorer for barn som er i feresonen. Barn som fikk vansker med lesing ved skolestart har i 1,5-2,5 års alderen ofte kortere setninger enn andre barn og et mindre aktivt ordforråd. Barn som har foreldre med dysleksi har en langt større risiko for å utvikle lesevansker enn barn som ikke har foreldre med dysleksi. Videre viser forskning at lese- og skrivevansker kan bli avhjulpet gjennom tidlig innsats og at tidlig innsats er mer effektiv enn senere tiltak, samt reduserer sannsynligheten for vedvarende vansker. Systematisk språkstimulering i barnehagen er viktig for alle barn, og barn som viser språklige risikofaktorer bør gis ekstra språkstimulering i barnehagen og barnehagene bør kontakte PPT dersom vanskene vedvarer.

(<https://sprakloyper.uis.no/barnehage/sprakvansker/tidlige-tegn-pa-mulige lese-og-skrivevansker/film lese-og-skrivevansker-article121781-21414.html>)

Revisjonen vil gjøre kommunen oppmerksom på at det nå finnes en test som kan identifisere de som har dysleksi siste året i barnehagen²¹. Testen tar ca. 10-15 minutter og er ment å kunne screene hele grupper og fange opp de barna som får såpass utslag at man bør utrede dem videre.

Revisjonen anbefaler kommunen å sikre at barnehagene har rutine for tidlig innsats der det blant fremkommer hvordan tiltak av en viss varighet dokumenteres og evalueres. Det bør vurderes om rutinen skal være lik for alle barnehager, og rutinen kan ta utgangspunkt i rettlederen for barne- og ungdomsløftet. Revisjonen vil også understreke at det i rutinen bør beskrives hvordan en sikrer at barnets mening²² fremkommer, hvordan foresatte involveres og når andre tjenester bør involveres.

²¹ <https://forskning.no/barn-og-ungdom-dysleksi-partner/ny-test-kan-fastsla-dysleksi-for-barna-begynner-pa-skolen> (per 250121)

²² Dette må vurderes i lys av barnets alder.

3 TIDLIG INNSATS SKOLE MED FOKUS PÅ FAGLIGE UTFORDRINGER

I dette kapittelet vil vi besvare på to problemstillinger:

Hvordan arbeider barneskolene med å tidlig oppdage elever som har behov for ekstra støtte?

I hvilken grad iverksetter barneskolene på et tidlig tidspunkt tiltak for elever som har behov for ekstra støtte?

3.1 REVISJONSKRITERIER

I Stortingsmelding 21 «Lærelyst – tidlig innsats og kvalitet i skolen» fremkommer det: «Elever som strever med fag tidlig i utdanningsløpet, får ofte problemer med å hente seg inn igjen. Dersom skolen ikke jobber tilstrekkelig med faglige ferdigheter de første årene, kan dette få store konsekvenser for elevenes videre skolegang. Det er en sterk sammenheng mellom elevenes faglige utgangspunkt fra grunnskolen og sannsynligheten for å fullføre videregående opplæring.»

Faglige utfordringer kan ha mange årsaker for eksempel manglende tilrettelegging, for lite fokus på tidlig innsats, lav motivasjon, psykiske utfordringer, diagnoser eller skolefravær.

I «Veileder til spesialundervisning» (2017) står det: «Det er vanskelig å vite på forhånd hvilke barn, unge og voksne som har behov for særskilt hjelp og støtte. Derfor er det nødvendig at kommunen og fylkeskommunen har systemer for å fange opp og følge opp elevers vansker, både innenfor rammen av den ordinære opplæringen og gjennom spesialundervisning. Oppdages vanskene tidlig, kan varigheten av tiltakene og konsekvensene begrenses.»

Lærerne skal som en del av undervisvurderingen vurdere om eleven har tilfredsstillende utbytte av opplæringen (forskrift til opplæringsloven § 3-11).

På Utdanningsdirektoratets nettside står det: «Et grunnleggende problem i skole-Norge er at læringsutfordringer som oppstår tidlig, i for stor grad får utvikle og forsterke seg over tid. For elever på 1. til 4. årstrinn som står i fare for å bli hengende etter, er det derfor viktig å forsterke den tidlige innsatsen.» «Hvis en elev skårer under kritisk nivå på en kartleggingsprøve, tilsier dette at eleven må følges opp av skolen. Det er likevel viktig å understreke at resultatet fra kartleggingsprøver ikke alltid vil være egnet til å fange opp om en elev har behov for ekstra oppfølging. Hvis skolen legger for stor vekt på slike prøver, kan det føre til en uheldig vente-og-se-holdning som gjør at det går for lang tid før eleven får oppfølging. Skolen kan heller ikke vente på resultat fra en kommende kartleggingsprøve før de setter i gang intensiv opplæring dersom de ser at en elev står i fare for å bli hengende etter. Dette må ses i sammenheng med den lave terskelen for å følge opp elever.»

Kunnskapsdepartementet ga i februar 2019 ut NOU «Nye sjanser – bedre læring». I utredningen står det (s. 195): «Kunnskapsgrunnlaget viser at tidlig innsats gir positive læringseffekter som ikke nødvendigvis kan kompenseres for senere i barndommen». Videre følger det:

«Kunnskapsgrunnlaget tyder videre på at intensiv opplæring over kortere perioder kan heve prestasjonene til elever med svake forutsetninger tidlig i opplæringsløpet.»

Opplæringsloven § 1-4 omhandler intensiv opplæring på 1. - 4. trinn: «På 1. til 4. årstrinn skal skolen sørge for at elever som står i fare for å bli hengende etter i lesing, skriving eller regning, raskt får egnet intensiv opplæring slik at forventet progresjon blir nådd. Hvis hensynet til elevens beste taler for det, kan den intensive opplæringen i en kort periode gis som eneundervisning.»

Utdanningsdirektoratet oppgir følgende på sine hjemmesider: «Hvordan den intensive opplæringen bør gjennomføres, må derfor vurderes ut ifra behovene til eleven og andre mulige tiltak i opplæringen.»

Nasjonal faglig retningslinje fra Helsedirektoratet «Tidlig oppdagelse av utsatte barn og unge» anbefaler at kommunens ledelse sørger for at relevante virksomheter har rutiner for hvordan ansatte kan handle på bakgrunn av en bekymring for utsatte barn og unge.

Problemstilling	Revisjonskriterier
Hvordan arbeider barneskolene med å tidlig oppdage elever som har behov for ekstra støtte?	<ul style="list-style-type: none">• Skolen skal avdekke om barn blir hengende etter faglig.• Skolen bør ha rutine for hvordan ansatte bør handle på bakgrunn av en bekymring for en elev.• Lærerne skal vurdere om elevene har tilfredsstillende utbytte av opplæringen.
I hvilken grad iverksetter barneskolene på et tidlig tidspunkt tiltak for elever som har behov for ekstra støtte?	<ul style="list-style-type: none">• Elever på 1. – 4. trinn som står i fare for å bli hengende etter i lesing, skriving eller regning skal få intensiv opplæring, slik at forventet progresjon blir nådd.

3.2 INFORMASJON OM SKOLENE OG STATISTIKK

Hå kommune har ti skoler, fordelt på:

- fem barneskoler fra 1.-7. trinn
- én barneskole fra 1.- 4. trinn
- én barneskole fra 5.-7. trinn
- én 1.-10 skole
- to ungdomsskoler

Tabellen nedenfor viser netto behovskorrigerede driftsutgifter til grunnskole for Hå, nabokommunene Eigersund, Klepp og Time og kostragruppe 7. Tabellen viser at Hå bruker mindre til grunnskole enn de andre kommunene.

Tabell 4 Netto behovskorrigerede driftsutgifter per innbygger 6-15 år til grunnskole (funksjon 202 grunnskole). (Kilde: frasikt.net)

	Hå	Eigersund	Klepp	Time	Kostragruppe 7
Netto behovskorrigerede driftsutgifter 2020	80 949	99 411	88 366	87 141	93 177

I 2020 hadde i snitt 7,3 prosent av elevene i kostragruppe 7 spesialundervisning. Av tabell 5 ser vi at i Hå har en lavere andel elever spesialundervisning enn kommunene vi har sammenlignet med.

Tabell 5 Andel elever med spesialundervisning oppgitt i prosent. (Kilde: www.ssb.no, kostrastatistikken)

	Hå	Eigersund	Klepp	Time	Kostragruppe 7
2020	5,8	7,4	6,8	6,5	7,3
2019	6,2	7,7	5,7	6,4	7,3
2018	6,5	9,2	6,3	6,6	7,1

Årlig avholdes det nasjonale prøver i engelsk, lesing og regning for 5. trinn. Elevene kan få inntil 100 skalapoeng. Gjennomsnittlig skår for hele landet har de senere årene vært 50 poeng. Resultatene viser at elever i Hå i engelsk og lesing skårer noe lavere enn resultatene for Norge totalt sett, men at elevenes resultat i regning for skoleåret 2020/2021 var over landsgjennomsnittet.

Tabell 6 Resultater på nasjonale prøver på 5. trinn. (Kilde: skoleporten.udir.no)

	2018/2019	2019/2020	2020/2021
Engelsk	49	48	49
Lesing	49	48	48
Regning	50	48	51

Neste tabell viser utviklingen i andelen elever med spesialundervisning sett over tid.

Tabell 7 Antall elever med spesialundervisning fra 2015/2016 – 2020/2021. (Kilde: Hå kommune)

Utvikling i spesialundervisning per trinn skoleårene 2015/2016-2020/2021							
Trinn	2015-16	2016-17	2017-18	2018-19	2019-20	2020-21	Sum
1	5	8	6	3	6	4	28
2	13	12	8	10	2	8	45
3	17	18	16	9	13	7	73
4	14	15	21	19	15	16	84
5	22	17	16	20	23	20	98
6	29	21	21	15	21	23	107
7	17	32	19	21	16	15	105
8	12	14	23	13	17	14	79
9	19	16	11	24	12	17	82
10	15	25	17	12	23	17	92
Sum	163	178	158	146	148	141	793

Tabellen viser at andelen elever med spesialundervisning øker utover trinnene på barneskolen og er høyest på mellomtrinnet.

3.3 PLANER, KOMPETANSEUTVIKLING OG ORGANISERING

Økonomiplan

I økonomiplanen for Hå²³ fremgår det at det ikke er satt av ekstra ressurser til tidlig innsats utover at 1.-4. trinn har færre elever per lærer. Videre står det: «Skulane driv effektivt. Skulane har relativt lite spesialundervisning og få elevar som er gitt rett til særskilt norskopplæring. Me bruker mindre ressurs på leing enn andre kommunar. For låg ressursbruk i skulen er eit trugsmål mot måla som er sette for skulane våre. Hå kommune ønskjer ein trygg skule, kor alle får den hjelpa dei treng. Me ønskjer elevar med motivasjon som oppnår sitt potensiale. Desse måla arbeider skulane mot kvar dag, men dei opplever det som krevjande og talgrunnlaget underbygger dette.»

Utviklingsplan

Hå kommune hadde i perioden 2017-2020 en kvalitetsplan for skolene. Skolesjefen oppgir at kvalitetsplanen er erstattet av en utviklingsplan som skal revideres årlig. Av utviklingsplanen for 2020-2021 fremgår det at hovedmålet for Håskulen er å øke elevene sin motivasjon for læring. Det oppgis i planen at kommunen er i gang med å gjennomføre flere tiltak for å prøve å øke elevenes motivasjon. Tiltakene omhandler å gjøre skolen mer praktisk og at lærerne skal få dekket sitt behov for trening og utvikling bedre²⁴. Det fremkommer at en skal etablere et robust system for klasseromsobservasjon og at klasseromsobservasjon skal prioriteres. Skolesjef oppgir

²³ Rådmannen sitt forslag til Økonomiplan 2021-2024

²⁴ Utviklingsplan for Håskulen 2020-2021

at det har vært avholdt en ledersamling der klasseromsobservasjon har vært tema, og at det opprinnelig skulle gjennomføres en ledersamling i begynnelsen av 2021, men denne ble avlyst på grunn av Covid-19. Vi får oppgitt at klasseromsobservasjon skal gjennomføres to ganger i året, men skolesjefen vet ikke om alle skolene har fått gjennomført observasjonen i 2020/2021.

De andre satsingsområdene som fremkommer i utviklingsplanen er:

- Lærerne sin profesjonsdaglige digitale kompetanse
- Kommunikasjonsstrategi (klarspråk)
- Inkluderende barnehage og skolemiljø
- Dysleksivennlige skoler

Tidlig innsats eller intensiv opplæring er ikke omtalt direkte i utviklingsplanen.

Veilederkorpset

På bakgrunn av at kommunen over tid har hatt noe lave resultater på nasjonale prøver og andre undersøkelser, hadde kommunen i perioden februar 2018 til juni 2020 inne veilederkorpset. Veilederkorpset består av erfarne veiledere engasjert av Utdanningsdirektoratet. Veilederne har gitt støtte til kommunen og skolene i utviklingsarbeid, og det har blitt arbeidet med kvalitet i lederprosesser, fokusert på kommunale årsplaner, skolene sine årsplaner og skoleledernes oppfølging av den pedagogiske praksisen i klasserommet.

Ressursgruppe

Av dokumentasjon vi har fått tilsendt fremgår det at alle skolene i Hå skal ha en tverrfaglig ressursgruppe som skal ta seg av sammensatte vansker. Deltakere i ressursgruppene er skolens ledelse, barnevern, PPT og helsesykepleier, men andre faginstanser som lege, BUP o.l. kan bli innkalt. Ressursgruppen skal møtes fire ganger i året. Målsettingene for gruppen er tidlig innsats og forebyggende arbeid, og å samordne og gi råd om tiltak for barn og unge fra 0-16 år. Vanskene kan være av helsemessige, språkmessige, faglige, psykologiske eller sosial art. Kommunen har utarbeidet en oversikt med forslag til tema som ressursgruppen kan fokusere på. Dersom en elev skal tas opp i ressursgruppen må foreldre ha gitt tillatelse til dette, og foreldrene får anledning til å delta. Det er rom for å drøfte elever anonymt.

Hå kommune har utarbeidet skjemaet «Oppfølgingsplan – ressursgruppe i skole» som skal fylles ut for enkeltelever når ressursgruppen setter i gang tiltak. Av skjemaet fremgår det at tiltak skal evalueres og det skal skrives inn dato for når evalueringen er gjennomført, men det er ikke utarbeidet en rubrikk der det kan fremgå hva evalueringen viser/effekten av tiltaket.

3.4 BAKGRUNNSOPPLYSNINGER OG RUTINER FOR TIDLIG INNSATS

3.4.1 KORT OM DE TO UTVALGTE SKOLENE

Varhaug skule

Varhaug skule har visjonen: «Me løfter kvarandre». Skoleåret 2020-2021 hadde skolen ca. 520 elever. Varhaug skule har en utviklingsplan for 2020-2021. Ett av målene til skolen er at antall elever på 1.-3. trinn som er på eller under bekymringsgrensen på de nasjonale prøvene i lesing

skal være lavere enn 20 prosent innen våren 2022. Skolen har satt opp konkrete tiltak som de ønsker å arbeide med.

Motland skule

Motland skule har visjonen: «Me vil læra meir». Skoleåret 2020-2021 hadde skolen ca. 410 elever. Motland skule har en utviklingsplan for 2020-2021. Målet til skolen er: «Elevene på Motland skule har lyst til å læra meir». Skolen har satt opp konkrete tiltak for å nå målet.

3.4.2 RUTINER FOR TIDLIG INNSATS

Skolesjef oppgir at skoleeier ikke har satt noen krav til hvordan skolene skal arbeide med tidlig innsats utover at det før skolestart skal være en overgangssamtale mellom barnehagen, skolen og foresatte. Ledelsen ved de to skolene revisjonen har undersøkt, Motland skule og Varhaug skule, oppgir at overgangssamtalene blir gjennomført.

Verken Motland skule eller Varhaug skule har egne skriftlige rutiner direkte for tidlig innsats, men skolene har noen dokumenter som inngår som en del av dette. Vi har i tillegg mottatt en beskrivelse fra Motland skule hvordan skolen arbeider med tidlig innsats.

I utviklingsplanen til Motland fremgår det at skolen har arbeidet systematisk med tidlig innsats på 1. og 2. trinn over tid og at målet har vært å gi tilpasset opplæring raskere. Vi får oppgitt at elever som har skåret lavt på kartleggingsprøver blir tatt ut én og én for å øve med en lærer i ti minutter hver dag. Skolen bruker betegnelsen «plukking» om dette tiltaket.

Av utviklingsplanen til Varhaug skule fremgår det at skolen har satt opp tiltak for hvordan skolen skal nå målet om at antall elever som er på eller under bekymringsgrensen på de nasjonale kartleggingsprøvene på 1.-3. trinn i lesing skal være lavere enn 20 prosent innen våren 2022. Tiltakene omhandler blant annet:

- At ledelsen systematisk skal følge opp resultatene på kartleggingsprøver og nasjonale prøver over tid.
- At lærerne skal iverksette tiltak for elever under kritisk grense og nivå 1 og at tiltakene skal evalueres etter én måned.
- Dialog om resultatene mellom ledergruppen og trinnet.
- At lærerne skal følge leseplanen²⁵.

²⁵ Leseplanen er ikke utarbeidet per 24.06.21.

Tabell 8 «Rutiner» som er en del av tidlig innsats.

Motland skule	Varhaug skule
Utviklingsplan	Utviklingsplan
Matematikkprosjektet	«Les tips før oppmelding til PPT».
Lesedokument august 2020	Sosial læreplan

Varhaug skule har i tillegg en oversikt med lenker til styrende dokument, årsoversikt, skjemaer, referater m.m. Oversikten kalles «springbrettet» og ligger som vedlegg 3. Ledelsen ved Varhaug er i gang med å utarbeide leseplan for 1.-7. trinn, og vi får oppgitt at leseplanen skal være til hjelp for den enkelte lærer å se den røde tråen i leseopplæringen.

Skolen har dokumentet «Les tips før oppmelding til PPT». Før en oppmelding skal lærerne ha:

- sjekket alle kartleggingsresultatene
- tilpasset opplæringen
- prøvd ut tiltak
- etter alt dette er gjort skal saken drøftes med rektor/lagleder
- drøftet saken med saksbehandler fra PPT sammen med lagleder og/eller rektor
- utarbeidet ett kort notat og arkivert dette
- eventuell oppmelding til PPT

Lesedokumentet for Motland skule inneholder en beskrivelse av lese- og skriveopplæring for de laveste trinnene, og lesestimuleringstiltak. Den inneholder også rutiner for oppmelding til PPT der det fremgår at skolen først skal se hva kartlegginger viser og vurdere tiltak. Tiltak som kan vurderes er intensiv og systematisk opplæring, lesekurs, mattekurs eller språkgrupper. Dersom vanskene vedvarer etter at tiltak er utprøvd skal det tas opp med lagleder før en fyller ut en pedagogisk rapport. Rektor skal godkjenne alle henvisninger til PPT. Eleven kan eventuelt diskuteres anonymt i sos.ped team.

Ressurser tidlig innsats skoleåret 2020/2021

Ledelsen ved Motland skule oppgir at ressursene legges ut fra lærernormen og det som er igjen av tildelte ressurser blir lagt til 1-4. trinn. Skoleåret 2020/2021 var det 70 prosent stilling ekstra på småtrinnet.

Rektor ved Varhaug skule oppgir at skolen har prioritert ressurser til tidlig innsats på de tre laveste trinnene med:

1. trinn: 20²⁶ timer i uken med lærerstilling
2. trinn: 15 timer i uken med lærerstilling
3. trinn: 10 timer i uken med lærerstilling

²⁶ Oppgitt i 60 minutters timer.

Kommunalsjef oppgir at de fra og med skoleåret 2021/2022 har foretatt noen endringer i ressurstildelingen slik at noe av budsjetttrammen som har gått til ungdomsskolene fremover vil gå til barneskolene.

Observasjonspraksis

Ledelsen ved Varhaug skule opplyser om at de er mye i klasserommene i det daglige, og at det gjennomføres en observasjon av lærer i klasserommet i forkant av medarbeidersamtalen. Ledelsen ved Motland skule oppga i intervju i april 2021 at de ikke var ferdig med observasjonen (skolevandring) på alle trinnene. Vi får oppgitt at lagleder gjennomfører et møte med den enkelte lærer før observasjonen, og at lærerne skal ha satt seg mål i forkant. Lagleder og rektor er innom klasserommet og observerer i forhold til målet. Observasjonen skjer i en periode på tre uker. I etterkant av observasjonen snakker ledelsen med læreren og evaluerer i forhold til målet.

3.5 KARTLEGGING – TIDLIG OPPDAGELSE

3.5.1 KARTLEGGINGER

Utdanningsdirektoratet har både obligatoriske og frivillige kartleggingsprøver for elever på 1.-3. trinn i lesing, regning og engelsk. Prøvene i engelsk er kun for 3. trinn.

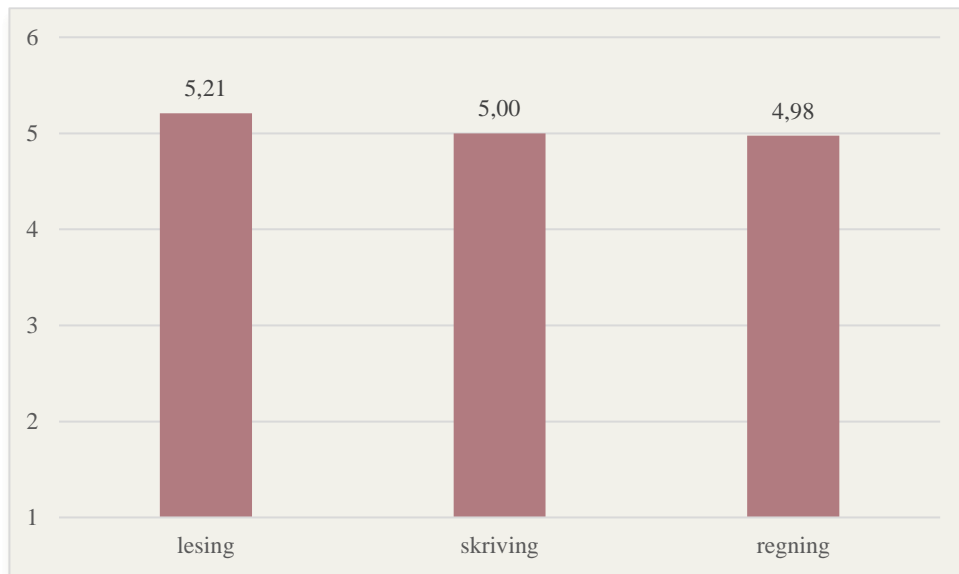
Tabell 9 Kartleggingsprøver 1.-3. trinn (Kilde: udir.no)

	1. trinn	2. trinn	3. trinn
Lesing	obligatorisk	Obligatorisk	obligatorisk
Regning	frivillig	Obligatorisk	frivillig
Engelsk			frivillig

Skolesjefen oppgir at alle skolene gjennomfører både de obligatoriske og de frivillige kartleggingsprøvene. Det er ikke nasjonale kartleggingsprøver på 4. trinnet.

I spørreundersøkelsen fikk lærerne på 1.-4. trinn spørsmål om de klarer å identifisere elever som henger etter faglig.

Figur 6 I hvilken grad klarer du å identifisere elever som henger etter i? (Skala fra 1-6, N=44)

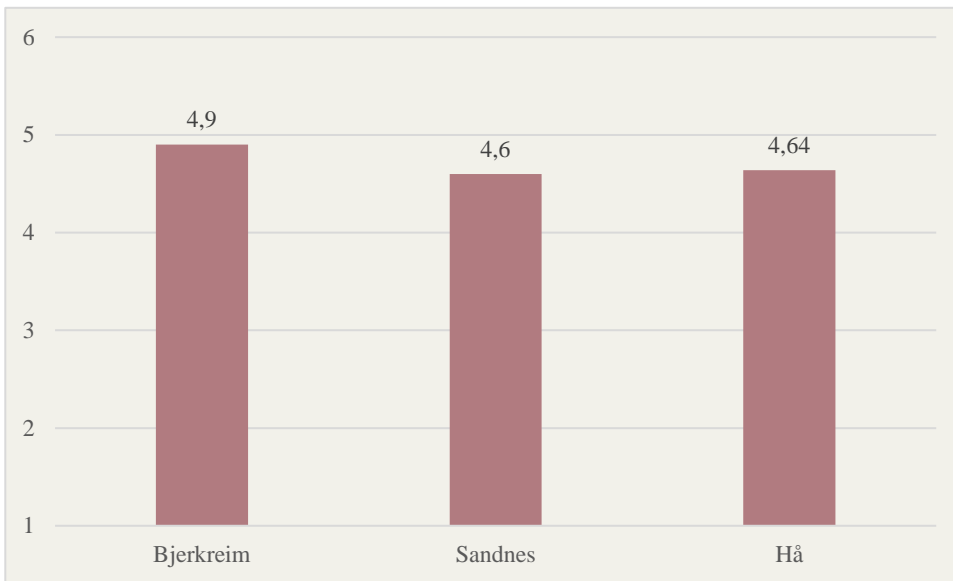

Resultatene viser at lærerne på 1.-4. trinn i stor grad svarer at de klarer å identifisere elever som henger etter i lesing, skriving og regning. Skolenes ledelse og lærere på 5.-7. trinn ble også stilt det samme spørsmålet og resultatene²⁷ var i hovedsak i samsvar med svarene til lærerne på 1.-4.trinn.

Lærerne på 1.-7. trinn ble spurt om de vurderer om elevene har tilfredsstillende utbytte av undervisningen. Svaret til lærerne i Hå er sammenlignet med Sandnes og Bjerkreim, og viser at lærerne i Hå og Sandnes svarer noe lavere enn lærerne i Bjerkreim.

²⁷ Lesing 5,18, skriving 4,85 og regning 4,85.

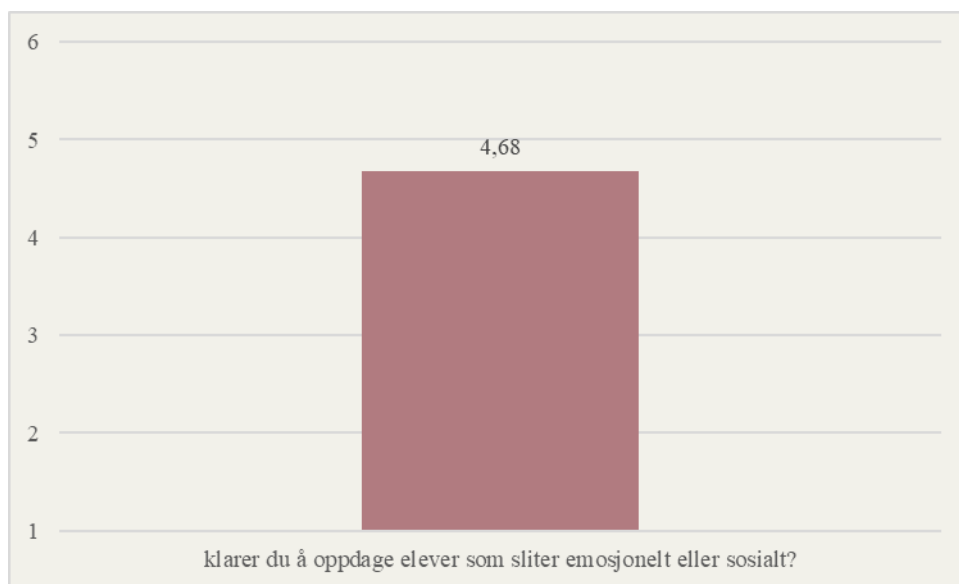
Figur 7 I hvilken grad vurderer du om elevene har tilfredsstillende utbytte av undervisningen?
(Skala fra 1-6, N=26, 231, 70)

Figuren viser at lærerne i Hå i hovedsak svarer at de i nokså stor grad vurderer om elevene har tilfredsstillende utbytte av opplæringen. Det er ingen lærere som svarte de to laveste kategoriene (1 og 2), men tre prosent svarte kategori 3. Resultatene for den enkelte skole varierer fra 4,2 (Motland skule) til 4,8 (Vigrestad skule).

I Hå spurte vi også lærerne om i hvilken grad de mener at de klarer å oppdage elever som sliter emosjonelt eller sosialt. Dette spørsmålet hadde vi ikke med i spørreundersøkelsen til Bjerkreim kommune eller Sandnes kommune.

Figur 8 I hvilken grad klarer du å oppdage elever som sliter emosjonelt eller sosialt?(Skala fra 1-6, N=73)

Det er ingen av respondentene som har svart de to laveste kategoriene, men syv prosent har svart kategori 3. 59 prosent har svart 5, den nest høyeste kategorien. Den gjennomsnittlig skåren varierer fra 4,60 (Høyland skule) til 5 (Vigrestad skule).

3.5.2 KARTLEGGING MOTLAND SKULE

Ledelsen ved skolen oppgir at elever på første trinn blir kartlagt ved bokstavprøven til Lesesenteret etter høstferien og etter jul. Intervjuede oppgir at skolen også bruker Aski Raski²⁸ til kartlegging av alle elever på 1.-2. trinn, og til enkeltelever på 3. og 4. trinn.

Innen matematikk har Motland et utviklingsprosjekt kalt «bølgen». Målet med prosjektet er å øke den matematiske kompetansen hos elevene og intensjonen er å få med alle elevene. Prosjektet er delt inn i tre bølger og består av flere kartlegginger. I bølge én skal all undervisning gjennomføres i klasserommet, og etter ti uker gjennomføres det en kartlegging. I bølge to får de elevene som ikke har nådd målene etter bølge én, undervisning i det de ikke har nådd målene for enten i klasserom eller i små grupper. Lærerne oppgir at elever som har nådd målene etter bølge én holder på med repetisjon og går litt videre. Etter bølge to gjennomføres det en ny kartlegging. Elever som ikke har nådd målene etter bølge to får i bølge tre undervisning i små grupper eller individuelt med 20 minutter hver morgen. Vi får oppgitt at det er to hovedbølger i løpet av ett skoleår.

²⁸ Aski Raski er et nettbasert lesetreningssystem. Programmet inneholder også kartleggingsverktøy som kan brukes til å kartlegge elevenes leserferdighet.

Lærerne på Motland skule opplyser at ledelsen har et møte med det enkelt trinn etter at kartleggingene er gjennomført. Ledelsen oppgir at de på møtet gjennomgår resultatene, ser på utviklingen til trinnet og enkeltelever, analyserer undervisningen og gjennomgår tiltak.

3.5.3 KARTLEGGING VARHAUG SKULE

Ledelsen ved skolen opplyser om at skolen for første gang gjennomførte bokstavprøven til Lesesenteret som kartleggingsverktøy skoleåret 2020/2021.

I intervjuer blir vi fortalt at kartleggingsresultatene blir gjennomgått av lærerne og av ledelsen, som ser over hva elevene ikke har fått til. Én av laglederne oppgir at hun har et dokument i Excel hvor kartleggingsresultater legges inn slik at en kan sammenligne elevenes utvikling over tid. Resultatene blir tatt opp på trinnmøter og med kontaktlærer. Den andre laglederen oppgir at de er i gang med å utarbeide et system der en kan sammenligne elevene og se deres utvikling over tid.

I skolens dokument «Les tips før oppmelding til PPT» fremgår det at en aldri skal kartlegge uten å benytte resultatene og sette i gang tiltak i etterkant. Ledelsen forteller at skolen har blitt flinkere til å bruke og følge opp kartleggingsresultatene, men at en fortsatt må arbeide videre med dette.

3.5.4 LESE OG SKRIVEVANSKER SOM SKYLDES DYSLEKSI

Intervjuede oppgir at det tidligere var PPT som gjennomførte logostester for å avdekke om en elev har dysleksi, men at det nå er to lærere per skole som er sertifiserte til å gjennomføre testene. PPT-leder forteller at PPT er behjelpelig med å tolke resultatene dersom skolen trenger bistand.

Skoleåret 2020/2021 har skoleeier og PPT utarbeidet dokumentet «Arbeid med dysleksi i skolene i Hå». Dokumentet skal blant annet bidra til å gjøre skolene mer dysleksivennlige. Elever som får dysleksidiagnosen kan, dersom skolen mener at eleven kan ha nytte av det, få Windowsbasert programvare med PC istedenfor chromebook, slik at de kan bruke programmet «LingDys²⁹» som hjelpemiddel.

Lagleder ved Motland skule forteller at logostester først og fremst blir gjennomført når elever går i 3. trinn. Hun oppgir at hun har prøvd å gjennomføre logostester av elever på 2. trinnet, men at det har blitt for vanskelig for elevene. Hun opplyser at elever som har blitt testet for dysleksi blir testet på nytt etter ett år, før elevene kan få dysleksidiagnose. Det oppgis at elever kan få hjelpemidler som IntoWords, men ikke LingDys hvis de ikke har en dysleksidiagnose.

I håndboken til Logos står det: «Diagnostisering av dysleksi blant yngre elever er imidlertid utfordrende fordi også barn uten dysleksi kan synes ha indikatorer på dysleksi de første årene i skolen. Det forutsettes derfor at en som del av diagnostiseringen på disse trinnene, også vurderer om lesevanskene er resistente mot tiltak (Hale, Wycoff, & Fiorello, 2011). En kan vurdere om vanskene er resistente allerede etter en tiltaksperiode på 12 uker. Eleven må da ha fått intensiv, individuelt tilpasset opplæring tre-fire ganger i uken (ca. 20 min. ved individuell opplæring, 45 min. for grupper) over en periode på 12 uker.» Videre følger det at retesting med logos gir

²⁹ Foresatte må søke til NAV for å få programmet «LingDys» til elever.

mulighet til å registrere effekten av støtteundervisningen over tid. Ved diagnostisering på trinnene 3 og 4 må en vurdere effekten av eksplisitte tiltak før en kan konkludere med dysleksi. Retesting kan skje etter 12 ukers intensiv opplæring.

Lagleder ved Varhaug skule oppgir at de har en liste der de fører opp hvilke elever det skal gjennomføres logostest av. Som hovedregel tas det logostest av den som står først på listen, men lagleder forteller at de har måtte prioritere å ta logostester av elever på 7. trinnet først. Skoleåret 2020/2021 var det per april gjennomført 12 logostester, to var påbegynt og åtte elever stod på vent. Lagleder sier at det kan ta noen måneder før logostest blir gjennomført, men at de har satt av ekstra ressurser til dette. Det oppgis også at noen elever på tredje trinn har fått påvist dysleksi, og at de vil få programmet Lingdys. Lagleder uttrykker at de har spilt inn til PPT at det må avklares hvem som har ansvar for å gjøre hva etter at en elev har fått påvist dysleksi.

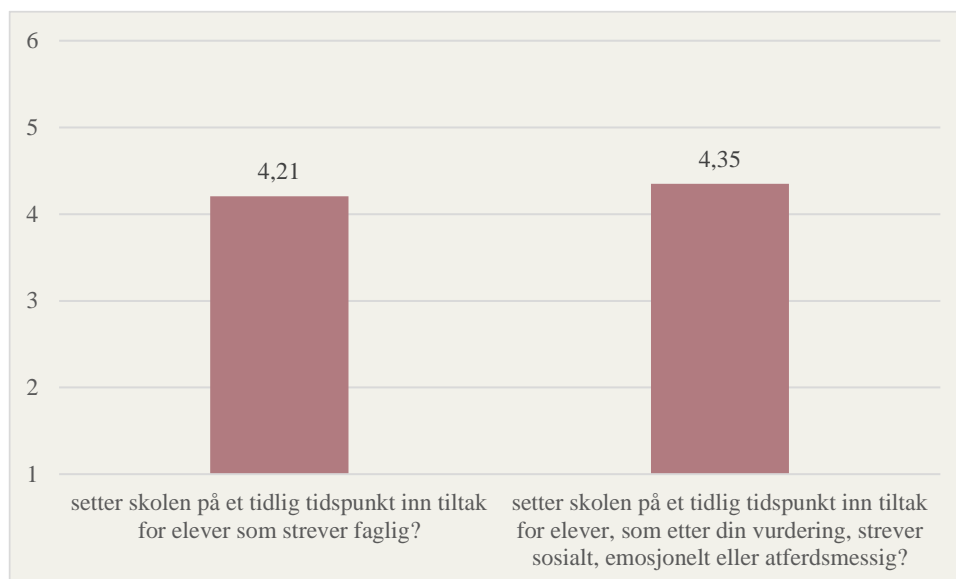
Logometrica har tre oppgavesett etter alder, der ett av oppgavesettene er beregnet for elever på 2. trinn. I håndboken til Logometrica fremgår det at det er viktig at lesevaner blir diagnostisert tidlig slik at nødvendige tiltak kan iverksettes så tidlig som mulig. Det fremgår også at enkelte av deltestene i oppgavesett for 2. trinn kan benyttes til å teste yngre elever.

3.6 TILTAK

3.6.1 TILTAK OG INTENSIV OPPLÆRING

Respondentene fikk spørsmål om i hvilken grad det settes inn tiltak på et tidlig tidspunkt for elever som strever faglig og for elever som strever sosialt, emosjonelt eller atferdsmessig.

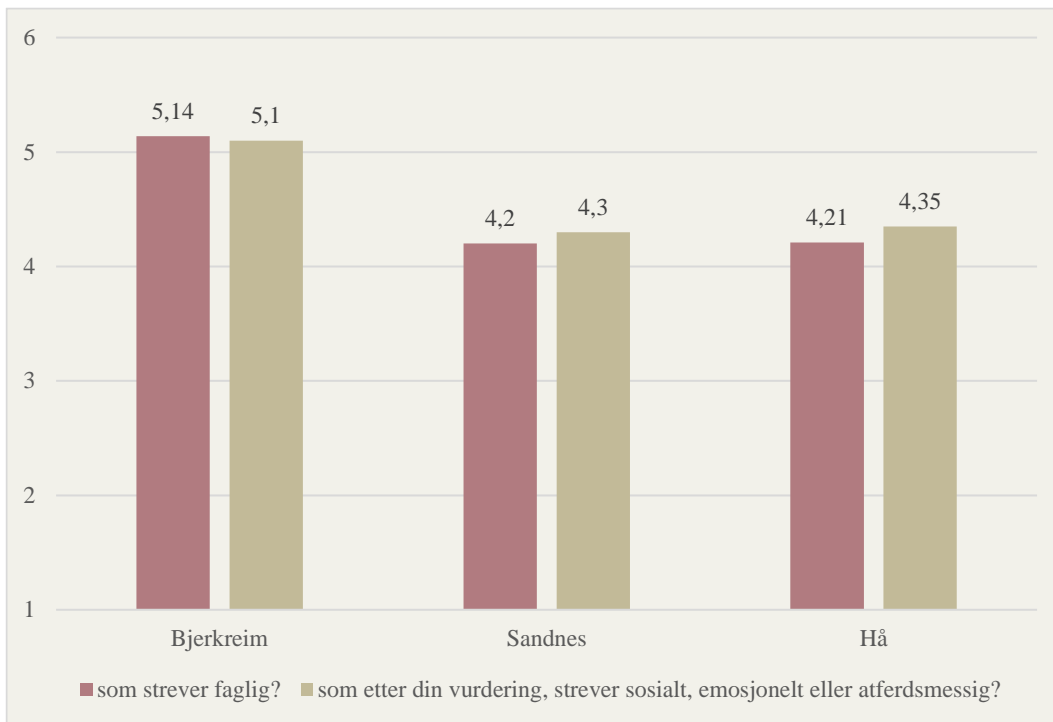
Figur 9 I hvilken grad (Skala fra 1-6, N=90)

Figuren viser at respondentene selv mener at skolen i noen grad setter inn tiltak på et tidlig tidspunkt for elever som strever. 28 prosent av respondentene svarte de laveste kategoriene 1-3 på spørsmålet knyttet til om en tidlig setter inn tiltak for elever som strever faglig og 20 prosent svarte det samme vedrørende tiltak for elever som strever sosialt, emosjonelt eller atferdsmessig.

En sammenligning av resultatene med Sandnes kommune og Bjerkreim kommune viser at lærerne i Bjerkreim i større grad mener at de setter inn tiltak for elever som strever tidlig enn lærerne i Hå og Sandnes tilbakemelder.

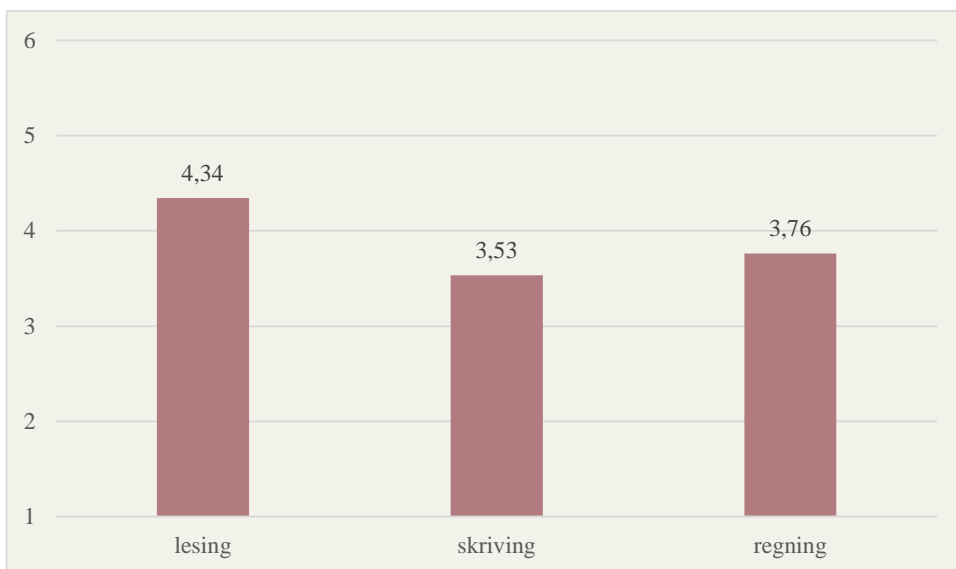
Figur 10 I hvilken grad setter skolen på et tidlig tidspunkt inn tiltak for elever (Skala fra 1-6, Hå N=90, Bjerkreim N=29,28, Sandnes N=274).

Intensiv opplæring

Lærerne på 1.-4.trinn og skolens ledelse ble spurt om i hvilken grad skolen setter i gang intensiv opplæring.

Figur 11 I hvilken grad setter skolen i gang intensiv opplæring for elever som strever med?
(Skala fra 1-6, N=62)

Figuren viser at respondentene i noen grad svarer at skolen iverksetter intensiv opplæring i lesing, skrijving og regning. Resultatet viser at det oftest settes i gang intensiv opplæring i lesing. Den samme tendensen viste også spørreundersøkelsen i Sandnes og i Bjerkreim. Andelen respondenter i Hå som svarte de tre laveste kategoriene (1-3) fordelte seg på:

- 20 prosent i lesing
- 42 prosent i skrijving
- 39 prosent i regning

Neste tabell viser en sammenligning av i hvilken grad lærere på 1.-4. trinn oppgir at de klarer å identifisere elever som henger etter i lesing, skrijving og regning og i hvilken grad lærere på 1.-4. trinn og skolens ledelse svarer at de iverksetter intensiv opplæring.

Tabell 10 Identifisering og iverksetting Skala fra 1-6 (Kilde: spørreundersøkelsen)

	Identifiserer elever som henger etter i	Iverksetter intensiv opplæring i
Lesing	5,21	4,34
Skrijving	5	3,53
Regning	4,98	3,76

Tabellen viser at skolene i Hå i betydeligere større grad mener at de klarer å identifisere elever som henger etter faglig, enn de oppgir at de iverksetter intensiv opplæring. Dette gjelder særlig innenfor skrijving og regning.

Neste tabell viser i hvilken grad lærere på 1.-4. trinn og skolens ledelse svarer at de setter i gang intensiv opplæring.

Tabell 11 Iverksetting av intensiv opplæring i. Skala fra 1-6. (Kilde: spørreundersøkelsen)

	Lesing	Skrijving	Regning
Bø skule	4,43	3,77	3,50
Høyland skule	3,50	2,83	2,83
Motland skule	3,79	3,29	4
Varhaug skule	4,43	3,86	3,86
Vigrestad skule	5,10	3,40	4
Total	4,34	3,53	3,76

Tabellen viser at respondentene på alle skolene oppgir at de i størst grad iverksetter intensiv opplæring i lesing. En sammenligning av skolene viser at det er forskjeller og at respondentene ved Høyland skule er de som i minst grad svarer at det iverksettes intensiv opplæring.

3.6.2 TILTAK MOTLAND SKULE

Ledelsen ved Motland skule oppgir at elever som har fått en lav skår på bokstavprøven blir «plukket» ut av undervisningen én og én for å øve intensivt sammen med pedagog/lagleder på det eleven strever med. Vi blir fortalt at elevene tas ut mellom tre – fem ganger i uken i en periode på ca. fire – seks ukers varighet før elevene blir testet igjen. Ledelsen forteller at tilsvarende «plukking» også kan bli gjennomført ved behov på andre trinn. Det opplyses at Aski Raski blir brukt til øving for alle elever på 1.-2. trinn, og til enkeltelever på 3. og 4. trinn.

Ledelsen oppgir at det kan bli iverksatt egne lesekurs på 2. trinn, men at lesekurs brukes mest på 3. og 4. trinn. Lærerne sier derimot at de mener at intensiv opplæring innen lesing mest blir brukt på de lavere trinnene. Revisjonen har fått et eksempel på informasjon som er gitt til foresatte til elever på 3. trinn hvor det fremgår at lesekurset skal gjennomføres i fem uker og at det skal være minst to økter i uken på skolen. Intervjuede forteller at lesekurset kan bli gjennomført i grupper eller for en hel klasse, etter behov. Det opplyses om at skolen ikke har egne intensive kurs for elever innen skrijving, men at resultatet fra en diktat dette skoleåret har vist at elevene bør skrive mer. Lærerne forteller at en derfor har bestemt at elever skal jobbe mer med skrijving.

Lærerne sier at de kan tilpasse undervisningen for eksempel ved at elever kan arbeide med stoff på lavere nivå, og at tilpasningen kan skje både i klasserommet eller som hjemmelekser. Vi får oppgitt at det er viktig å arbeide med elevens mestringsfølelse og få elevene til å klare å mestre det grunnleggende. Det fortelles også at en prøver å få foresatte til å bidra med ekstra øving, og at lærerne kan utarbeide et opplegg som kan benyttes hjemme. I klasserommet kan lærerne følge eleven litt tettere opp ved å oftere gå bort til elever som trenger mer hjelp. Enkeltelever kan også bli tatt ut av klasserommet for øving, og det opplyses at dette særlig gjennomføres på 1. og 2. trinn. Vi får oppgitt at stasjonsundervisning blir brukt, og før Covid-19 kunne en ha grupper på tvers av trinnet.

Lærerne opplyser om at dersom de er bekymret for en elev faglig så snakker de med lagleder/spes.ped koordinator som i første omgang kan hjelpe med å tilrettelegge for eleven.

3.6.3 TILTAK VARHAUG SKULE

Vi får oppgitt at kartleggingsresultatene er førende for de tiltak som skolen setter inn.

Ledelsen oppgir at skoleåret 2020/2021 har en spesialpedagog brukt halve stillingen sin til å arbeide med å «tette hull» hos elever i norsk og matte på første trinnet. Elever har vært tatt ut i grupper eller individuelt og fått tilpassede lekser. Noen elever har vært tatt ut litt hver dag.

Ledelsen opplyser at det har vært gjennomført lesekurs på mange trinn, men at skolen ikke har hatt en god nok plan for hvordan lesekursene skal gjennomføres og at det har vært for mye opp til lærerne på det enkelte trinn. Som nevnt i kapittel 3.4.2 er ledelsen i gang med å utarbeide en leseplan. Lagleder oppgir at en har hatt ekstra pedagog på 3. trinn som har gjennomført korte intensive økter i lesing med elever som har vært på «rødt nivå³⁰» en stund. Vi blir fortalt at våren 2021 har skolen lagt opp til et lesekurs for 2. trinn og har utarbeidet en plan for kurset. Kurset går over ti uker. Vi får også oppgitt at et godt samarbeid med foreldrene er viktig, slik at de kan følge opp hjemme.

Lærerne på 4. trinnet forteller at elevene kan bli satt sammen i grupper i regning og lesing der det «drilles» på det elevene ikke fikk til på kartleggingsprøven. Trinnet har dette skoleåret hatt en leselærer tre ganger i uken som har arbeidet med enkeltelever eller grupper. Lærerne oppgir at en har matteoppgaver på ulike nivåer, og at det har vært mattegrupper da elevene gikk på lavere trinn. Det fortelles også at det gjennomføres tiltak internt i klassen.

Ledelsen forteller at skolen har hatt mattekurs på mange trinn. Skolen har et opplegg som kalles utviklende matematikk (russisk matematikk) som de startet med for fem år siden. Elevene som gikk i 5. trinn skoleåret 2020/2021 har fra første trinnet hatt utviklende matematikk. På den nasjonale prøven i regning i 5. trinn hadde disse elevene en skår på 59 poeng. Snittet i Norge var på 50.

Lagleder oppgir at skolen ikke har noen intensive skrivekurs.

Ledelsen sier at skolen har hatt fokus på det sosiale, og at det nok har vært prioritert litt høyere enn det faglige. Dette forklares med at dersom en ikke får til det sosiale så klarer en heller ikke å få til det faglige. Vi får oppgitt at ledelsen over tid ikke har vært fornøyd med de faglige resultatene og at en nå i større grad er i gang med å fokusere på det faglige.

3.6.4 DOKUMENTASJON OG EVALUERING AV TILTAK

Respondentene fikk spørsmål om i hvilken grad tiltak som iverksettes for en elev blir evaluert. Resultatet ble 4,6³¹.

Ved både Motland skule og Varhaug skule forteller intervjuede at tiltak som gjennomføres i liten grad dokumenteres. Én av de intervjuede uttrykker: «Vi gjør mer enn vi har dokumentert». Ved begge skolene blir det dokumentert dersom elever deltar på lesekurs. Ledelsen ved Varhaug forteller at når en har møter med foreldre så skrives det møtereferat.

³⁰ Resultatet i fra kartleggingsprøven.

³¹ 88 respondenter

I intervjuer fremkommer det også at skolene er litt dårlig til å evaluere/undersøke om tiltak som er satt i verk har hatt effekt. Intervjuede fra Motland skule forteller at en har evaluert etter lesekurs, ved for eksempel å bruke Aski Raski, og vi får oppgitt at det kan være foretatt evalueringer som ikke er dokumentert skriftlig. Når det gjelder matte så oppgis det at alle gjennomfører kartlegginger med bølgen, men at dette ikke blir dokumentert i elevmappene.

Ledelsen ved Varhaug skule forteller at en ikke har faste stoppunkter der en evaluerer tiltakene for elever som ikke har IOP, men at noen lærere kan notere ned evalueringer for seg selv. Vi får oppgitt at det for eksempel etter et lesekurs på 2. trinn er gjennomført evalueringer. For elever som skal meldes opp til PPT blir det dokumentert hva som er gjort av tiltak.

Ledelsen forteller at når en klasse skal bytte lærer, holdes det en overføringsamtale mellom nåværende kontaktlærer og ny kontaktlærer.

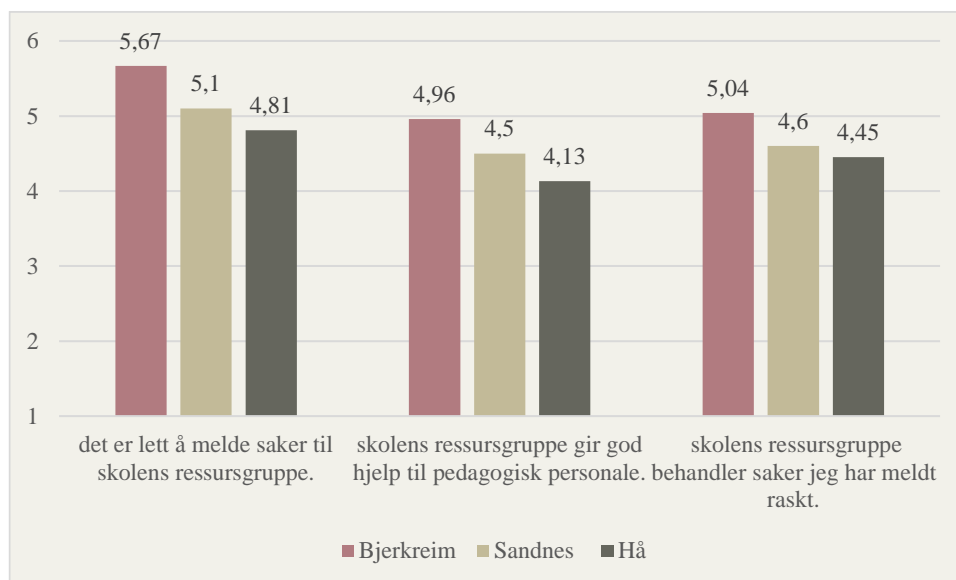
3.6.5 RESSURSGRUPPEN

Som omtalt i kapittel 3.3 har skolene en tverrfaglig ressursgruppe der saker både på systemnivå og individnivå kan tas opp. Både ledelsen ved Varhaug skule og Motland skule forteller at elever som tas opp i ressursgruppen kan ha sosiale eller psykiske vansker eller det er saker der helsesykepleier og/eller barnevernet er involvert. Foreldrene kan bli invitert til å delta og en kan snakke om hva hjemmet ser, hva skolen ser og hva de profesjonelle kan hjelpe med. Kommunen har et dokument der det er beskrevet hva de enkelte instansene kan hjelpe med.

Skolesjef oppgir at dersom en elev har en faglig vanske så er ikke det en sak for ressursgruppen. Vi blir fortalt at faglige saker kan tas opp med PPT.

Respondentene fikk også spørsmål knyttet til ressursgruppens arbeid.

Figur 12 I hvilken grad.....: (Skala fra 1-6)

Figuren viser at av de tre kommunene har Hå den laveste skåren på disse tre indikatorene. Ca. 19 prosent av respondentene fra Hå som har svart en av de tre laveste kategoriene (1-3) på spørsmålet om i hvilken grad skolens ressursgruppe gir god hjelp til pedagogisk personale, Her

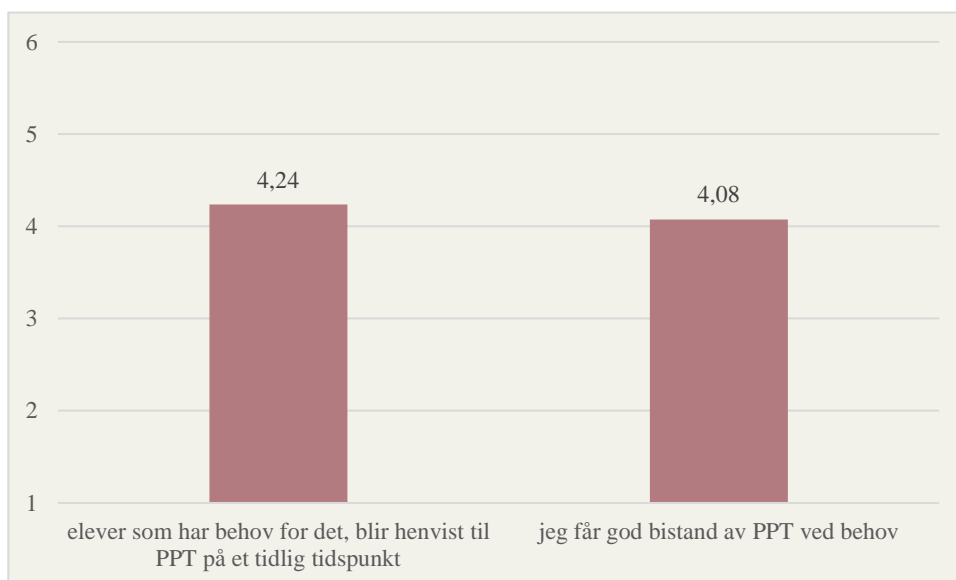
må det trekkes frem at kommunen bruker ressursgruppene ulikt, både med tanke på hvem som deltar, hvor ofte de har møter og hva som tas opp.

I forvaltningsrevisjonen i Sandnes, gjennomført høsten 2019, hadde de undersøkte skolene som praksis at også faglige saker ble drøftet i ressursgruppen. Det varierte fra skole til skole hvem som deltok i gruppen, men PPT var alltid med. Barneverntjenesten hadde ikke fast deltakelse. Møtene var hyppigere avholdt enn i Hå. I forkant av at elevene i Sandnes ble drøftet i ressursgruppen, skulle lærerne ha prøvd ut tiltak. Hvis tiltak ikke hadde effekt, kunne eleven drøftes i ressursgruppen som kunne komme med forslag til nye tiltak eller vurdere om eleven skulle henvises til PPT. I Bjerkreim har de en utvidet ressursgruppe der både helsesykepleier, PPT og barnevernet deltar. Skolene i Bjerkreim har i tillegg et eget ressursteam som har ukentlige møter. Deltakere er skolens ledelse, sosiallærer, spesialpedagog og PPT. PPT er jevnlig til stede på møtene i ressursteamet, men deltar ikke ukentlig. Teamet kan komme med tips til lærerne eller komme med konkrete tiltak som skal prøves ut.

3.6.6 HENVISNING TIL PPT

I intervjuer får vi oppgitt at PPT kan bli involvert som et lavterskeltilbud eller i form av en sakkyndig vurdering. I intervjuer med ledelsen ved begge skolene får vi oppgitt at elever skal være drøftet med PPT før de blir meldt opp. Ledelsen ved Varhaug skule oppgir at elever kan bli henvist til PPT tidlig, men at skolen skal ha prøvd ut tiltak først. Det oppgis at en ikke har faste møter med PPT, men at PPT ofte er på skolen. Én lagleder oppgir at elever som ikke klarer å jobbe på samme mål som klassen må meldes opp til PPT, men at skolen ikke har vært flink nok til det.

Figur 13 I hvilken grad er du enig i disse påstandene: (Skala fra 1-6)

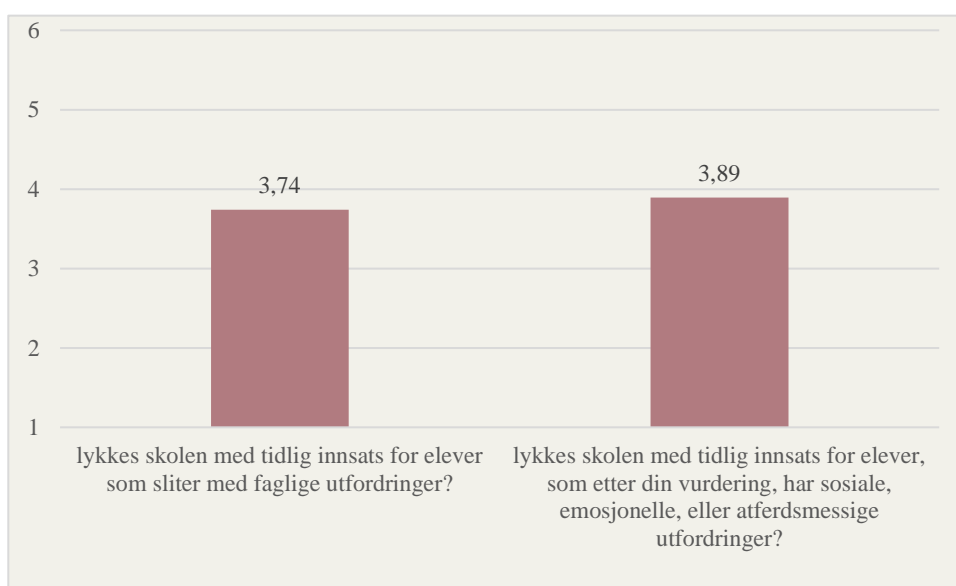
Figuren viser at respondentene i noen grad mener at de får god bistand av PPT ved behov og at elever som har behov for det, blir henvist til PPT på et tidlig tidspunkt. Det er store variasjoner i svarene mellom skolene, særlig på spørsmålet om skolene får god bistand fra PPT ved behov. Her

varierer det fra 3,33 (Bø skule) til 5,50 (Høyland skule). PPT-leder oppgir at hun ble litt overasket over at resultatet ikke var bedre.

3.7 LYKKES SKOLENE MED TIDLIG INNSATS OG HVILKE UTFORDRINGER ER DET MED TIDLIG INNSATS

Respondentene ble spurt om i hvilken grad de lykkes med tiltak ovenfor elever med utfordringer.

Figur 14 I hvilken grad lykkes skolen med tiltak ovenfor elever med utfordringer? (Skala fra 1-6, N=90, 89)

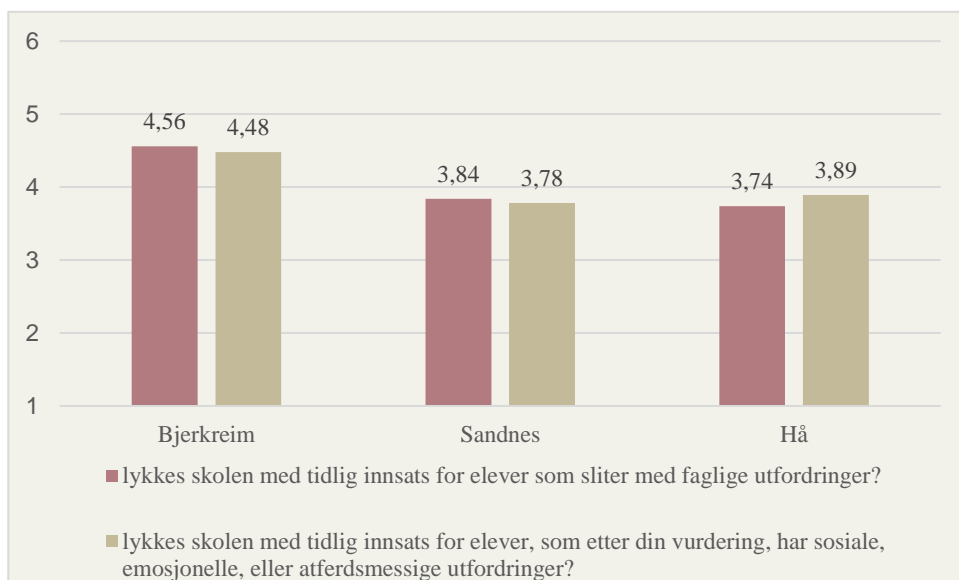
Resultatet viser at personalet ved skolene i Hå i noen større grad mener at de lykkes med tidlig innsats for elever som strever sosialt, emosjonelt eller atferdsmessig enn for elever som har faglige utfordringer. Respondenter som svarte kategori 1-3³² fikk spørsmål om hva de mener er årsaken til at skolen ikke lykkes med tidlig innsats. Respondentene kunne krysse av flere svaralternativ. De kategoriene som flest svarte var:

- for lite ressurser (87 prosent)
- for store undervisningsgrupper (50 prosent)
- det settes ikke inn/får ikke tak i vikar ved fravær (47 prosent)

³² 32 respondenter som hadde svart kategori 1-3 vedørende om skolen lykkes med elever som strever faglig og 30 respondenter som hadde svart kategori 1-3 vedørende om skolen lykkes med elever som strever sosialt, emosjonelt eller atferdsmessig.

I neste figur er resultatene fra Hå sammenlignet med resultatene fra spørreundersøkelsen gjennomført i Sandnes kommune og Bjerkreim kommune:

Figur 15 I hvilken grad lykkes skolen med tiltak ovenfor elever med utfordringer? (Skala fra 1-6. Hå N=90,89, Bjerkreim N=30, Sandnes N=273).

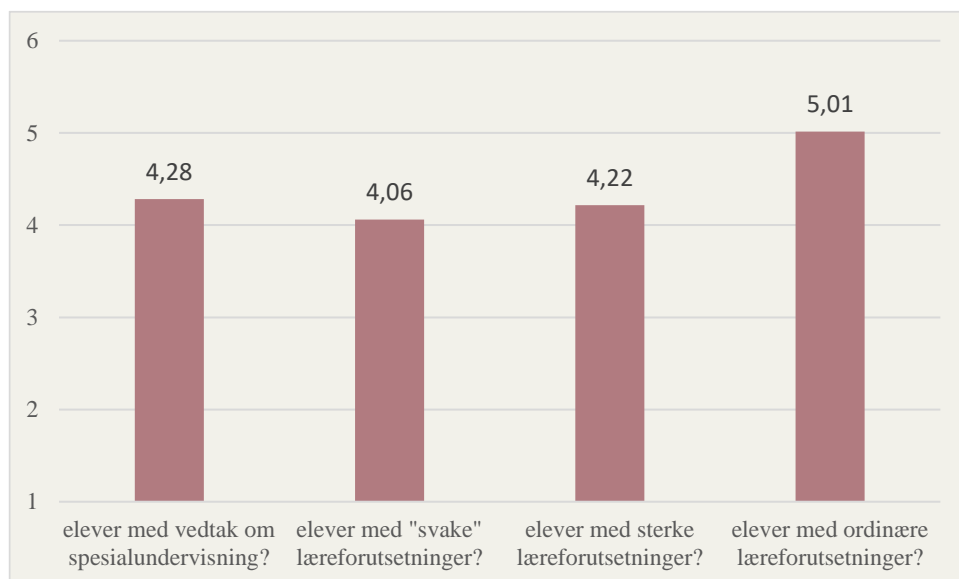

Sammenligningen viser at Hå er omtrent på nivå som Sandnes kommune, og at respondentene i vesentlig lavere grad enn respondentene ved skolene i Bjerkreim mener at de lykkes med tidlig innsats.

Ledelsen ved Motland skule oppgir at skolen nok er litt svak på dette med å håndtere elever som sliter med sosiale og psykiske vansker. Skolen hadde tidligere en sosiallærer, men nå er det de to laglederne som har den rollen.

Alle lærerne fikk spørsmål knyttet til tilpasning av opplæring til ulike elevgrupper.

Figur 16 I hvilken grad klarer du å gi følgende elevgrupper opplæring som er tilpasset elevenes evner og forutsetninger: (Skala fra 1-6, N=70)

Tabellen viser at respondentene i stor grad mener at de lykkes med opplæringen for elever med ordinære læreforutsetninger. Det som får lavest skår er tilpasning til elever med svake læreforutsetninger. Respondenter som svarte kategori 1-3³³ fikk spørsmål om hva er den/de største hindringene for å gi elever tilpasset opplæring. Respondentene kunne krysse av flere svaralternativ. De kategoriene som flest svarte var:

- for få ressurser i klassen (73 prosent)
- for liten tid til hver elev (73 prosent)
- for store undervisningsgrupper (64 prosent)
- manglende kompetanse når det gjelder å tilpasse opplæringen (46 prosent)

Respondentene hadde mulighet til å legge inn kommentarer i undersøkelsen og 19 respondenter benyttet seg av muligheten. Kommentarene omhandler utfordringer knyttet til tidlig innsats. 15 av kommentarene omhandler at det er for lite ressurser i skolen.

Her er eksempel på noen kommentarer:

«Me kan ikkje drive tidleg innsats utan å ha nokon som kan hjelpa til å ta tak i dei utfordringane som vert kartlagt på kvart trinn.»

«Me som er allmennlærarar klarer ikkje å møte alle sine behov når me har så mange ulike elevar. Dei fleste klarer seg veldig godt, men dei som treng hjelp får ikkje raskt nok hjelp.»

«Oppsummert er me gode til å identifisera og sette inn tiltak, men me har ikkje ressursar nok til å gjennomføra tiltaka godt nok.»

Ledelsen ved Varhaug skule oppgir at det er en utfordring at en har et minimum av ressurser. Vi blir også fortalt at det er mangel på spesialpedagoger og at de har noen som har lyst til å ta videreutdanning som en del av «kompetanse for kvalitet», men at dette ikke har blitt prioritert av kommunen. Skolesjef oppgir at det varierer mellom skolene om de har spesialpedagogisk kompetanse og at dette vil bli prioritert fra skoleeier som en del av “kompetanse for kvalitet³⁴” for neste år.

En annen utfordring som fremkommer i intervjuer og i spørreundersøkelsen gjelder fravær blant personalet. Vi får oppgitt at fravær kan gå utover tidlig innsats. dersom det var to lærere i en klasse blir én brukt som vikar, også lærere som har spesialundervisning kan bli brukt som vikar. Både ledelsen ved Varhaug skule og Motland skule oppgir at det hender at spesialundervisningen faller vekk. Ledelsen ved Motland skule opplyser om at de ikke har noen oversikt over hvor mange timer elever med spesialundervisning mister dersom læreren er blitt brukt som vikar. Ledelsen ved Varhaug oppgir at de prøver at elever får spesialundervisningen igjen på et senere tidspunkt.

En av respondentene skriver: «Dessverre ser eg ofte at ressurs til tidlig innsats fell bort for å dekke inn sjukefravær i personalet.»

³³ 22 respondenter

³⁴ Videreutdanning for lærere

Flere uttrykker at skolene har behov for en annen fagkompetanse, at en trenger sosiallærere og lærere med spesialpedagogisk kompetanse. Én av kommentarene er:

«Savner personar i stillingar vi hadde tidlegare: sosiallærar og spesialpedagog. Lærarane treng rettleiing og samtalepartnarar som har slik kompetanse.»

Lærerne ved Motland forteller at de noen ganger opplever å komme til kort med å hjelpe elever som sliter med sosiale, emosjonelle eller atferdsmessige utfordringer, både på grunn av manglende kompetanse og manglende tid. Vi blir fortalt at skolen tidligere hadde sosionomer og spesialpedagog tilknyttet trinnene, men at dette nå ivaretas av laglederne som lærerne opplever å ikke ha nok tid.

3.8 KARTLEGGINGSRESULTATER - MAPPEGJENNOMGANG/NOEN ENKELTSAKER

3.8.1 KARTLEGGINGSRESULTATER

Da trinnet som vi har sett på begynte i 1. trinn, var kartleggingsprøven i lesing delt inn i seks deler. Fra og med 2. trinn har kartleggingsprøven vært inndelt i: å lese ord, å stave ord, å lese er å forstå. Tabellen nedenfor viser kun resultater fra den delen av kartleggingsprøven i lesing som omhandler å lese ord.

Tabell 12 Andel elever i prosent som lå på eller under kritisk grense i å lese ord. (Kilde: Varhaug skule og Motland skule)

	1. trinn	2. trinn	3. trinn
Varhaug skule	17,72	23,68	19,48
Motland skule	10,2	24,49	20,83

Tabellen viser at flere elever hadde problemer med å lese ord i 2. trinnet enn i 1. trinnet. Begge skolene har en nedgang i elever fra 2. til 3. trinn som er under kritisk grense.

Kartleggingsprøven for regning viser resultater for hele prøven.

Tabell 13 Andel elever som lå på eller under kritisk grense i regning. Oppgitt i prosent. (Kilde: Varhaug skule og Motland skule)

	1. trinn	2. trinn	3. trinn
Varhaug skule	27,5	34,18	28,95
Motland skule	14	10,2	17

Av tabellen ser vi at en større andel av elevene på Varhaug skule lå/på eller under kritisk grense enn elevene ved Motland skule. Motland skule hadde fra 2. trinn til 3. trinn en økning i elever som lå på eller under kritisk grense, mens Varhaug skule hadde en nedgang.

3.8.2 ENKELTELEVER

Revisjonen har sett på elevenes utvikling fra 1. – 3. trinn. Gjennomgangen viser at det var elever på begge skolene som lå under kritisk grense på de nasjonale kartleggingene på første trinn som fortsatt lå under kritisk grense på tredje trinn. Her er noen eksempler. De fleste sakene er hentet fra Varhaug skule.

Elev 1

I overgangsskjema fra barnehagen fremgår det at eleven har hatt språklige utfordringer. Kartleggingsresultatene viser at eleven har hatt faglige vansker siden første klasse. Lagleder oppgir at eleven har fått ekstra oppfølging og har vært tatt ut til ekstra øving sammen med lærer, men at eleven ikke har vært nærmere drøftet med henne. Eleven er per 28.04.21 ikke henvist til PPT.

Elev 4

Lærer har dokumentert elevens utfordringer jevnlig og hva som har vært iverksatt av tiltak, herunder oppfølging én til én, Aski Raski m.m. Det fremgår at PPT foretok kartlegginger/tester av eleven våren 2020. Lagleder oppgir at de på grunn av Covid-19 fikk en muntlig tilbakemelding fra PPT våren 2020 som blant annet omhandlet tiltak. Den skriftlige tilbakemeldingen fra PPT kom ca. ett år etter, hvor det står at PPT anbefalte skolen å kartlegge eleven nærmere med tanke på lese- og skrivevansker med en logostest. Lagleder oppgir at eleven deltar i lesegruppe. Revisjonen har fått oppgitt at det ikke var foretatt en logostest av eleven per 28.04.21, men at eleven var i «logos-kø».

Elev 5

Da eleven gikk i barnehagen ble eleven i 2015 henvist til PPT, grunnet språk- og talevansker. PPT har vært involvert i saken, og i en kartlegging som PPT foretok av eleven høsten i 1. trinn står det: «PPT anbefaler at skolen eller hjemmet tar kontakt med PPT i starten av 2 klasse dersom problemer knyttet til språket vedvarer etter at tiltak er iverksatt.» I et møtoreferat³⁵ mellom skolen, foresatt og PPT står det: «Kan se ut som han har dysleksi. Dette må PPT kartlegge om 1-2 år i så fall.» Kartlegginger i lesing og regning fra 1. – 3. trinn viser at eleven var under kritisk grense. Lagleder oppgir (28.04.21) at hun ikke har vært kjent med dette. Hun oppgir at en av lærerne nettopp har nevnt eleven og at eleven ikke står på oversikten over elever som skal ta Logos.

Elev 7

Det er dokumentert at eleven har hatt faglige vansker siden 1. trinnet. Eleven har fått gruppeundervisning i matematikk og eleven har fått ekstra hjelp til lesing og deltatt på lesekurs etter jul i 2. trinn og høsten på 3. trinnet. Eleven ble henvist til PPT mars 2019 og det ble tatt en Logostest av eleven som viste betydelige vansker og at det skulle arbeides med tiltak. Våren i 3. trinn ble det sendt en forespørsel til PPT om en sakkyndig vurdering. PPT anbefalte at eleven fikk

³⁵ Fra våren eleven gikk i 1. trinn.

spesialundervisning i 125 timer i tre fag. Rektor fattet vedtak om spesialundervisning i 125 timer fra og med 4. trinn.

3.8.3 GENERELL KOMMENTAR TIL GJENNOMGANGEN AV ENKELTSAKER

I gjennomgang av elevsakene ser vi at enkelte elever har sammensatte utfordringer som både omhandler faglige utfordringer og atferdsmessige, sosiale eller emosjonelle utfordringer. I noen av sakene er det dokumentert at også andre tjenester er koblet på. Gjennomgangen viser at de faglige resultatene til enkeltelever har blitt bedre etter av elevene fikk en diagnose og medisiner.

Vi ser at det er forskjeller på hva Varhaug skule og Motland skule fokuserer på i foreldresamtalene. Skjemaene som Varhaug skule benytter er kun rettet mot det sosiale og atferdsmessige, med unntak av den del av skjemaet hvor det skal settes mål for neste periode. Der kan også faglige mål settes inn. Skjemaene som Motland skule benytter har hovedfokus på det faglige, men det inneholder også rubrikk for orden, atferd og sosialt.

3.9 OVERSIKT OVER SENTRALE RESULTATER SPØRREUNDERSØKELSEN PER SKOLE

Tabellen nedenfor inneholder en oversikt av resultatene for den enkelte skole for fire av indikatorene. Den skolen med høyest resultat innenfor hver kategori er markert med grønt, mens skolen med laveste skår er markert med oransje.

Tabell 14 Sammenstilling av utvalgte resultater fra spørreundersøkelsen per skole. I hvilken grad?

	Oppdager du elever som har utfordringer i lesing, skriving eller regning ³⁶	Setter skolen i gang intensiv opplæring i lesing, skriving eller regning ³⁷	Setter skolen inn tiltak på et tidlig tidspunkt for elever som strever faglig	Lykkes skolen med tidlig innsats for elever som sliter med faglige utfordringer
Bø skule	4,78	3,90	3,92	3,54
Høyland skule	5,67	3,06	3,57	3
Motland skule	4,89	3,69	3,76	3,69
Varhaug skule	4,81	4,05	4,70	4,17
Vigrestad skule	5,42	4,17	5,30	4,22
Gjennomsnitt³⁸	4,96	3,88	4,21	3,74

³⁶ Her er resultatene for lesing, skriving og regning summert og delt på tre.

³⁷ Her er resultatene for lesing, skriving og regning summert og delt på tre.

³⁸ Her inngår også Oгна skule og Vigrestad storskule

Tabellen viser at det er tydelige forskjeller mellom skolene.

Tabell 15 Sammenstilling av utvalgte resultater fra spørreundersøkelsen per skole. I hvilken grad?

	Klarer du å oppdage elever som sliter emosjonelt eller sosialt?	Setter skolen på et tidlig tidspunkt inn tiltak for elever, som etter din vurdering, strever sosialt, emosjonelt eller atferdsmessig?	Lykkes skolen med tidlig innsats for elever, som etter din vurdering, har sosiale, emosjonelle eller atferdsmessige utfordringer?
Bø skule	4,63	4,12	3,63
Høyland skule	4,60	4,29	4,14
Motland skule	4,87	3,72	3,61
Varhaug skule	4,61	4,75	4,50
Vigrestad skule	5	5,10	4,10
Gjennomsnitt	4,68	4,35	3,89

Tabellen viser at det er forskjeller mellom skolene.

3.10 VURDERING

Kommunen har, som en del av barne- og ungdomsløftet utarbeidet en rettleder, men denne synes ikke å være tilstrekkelig implementert i skolene. Utover denne rettlederen viser gjennomgangen at kommunen som skoleeier i liten grad har lagt føringer for hvordan skolene skal arbeide med tidlig innsats eller intensiv opplæring. De to undersøkte skolene, Motland skule og Varhaug skule, har etter revisjonens vurdering, ikke tydelige skriftlige rutiner for tidlig innsats, herunder hvordan ansatte skal handle på bakgrunn av en bekymring og organisering av intensiv opplæring.

Skolene gjennomfører de frivillige og obligatoriske kartleggingsprøvene til Utdanningsdirektoratet på 1. – 3. trinn. Både Motland skule og Varhaug skule gjennomfører bokstavprøven til Lesesenteret på første trinn. Revisjonen ser det som positivt at både ledelsen og lærerne ved Motland skule og Varhaug skule gjennomgår resultater etter kartleggingsprøver. Faglig vansker synes i stor grad å bli oppdaget, men gjennomgangen viser at det likevel ikke alltid iverksettes intensiv opplæring på 1. – 4. trinn. Dette gjelder særlig i skriving og regning. Når vansker oppdages er det heller ikke alle lærere som vurderer om elevene har tilfredsstillende utbytte av undervisningen. Revisjonen vil understreke at det er et lovkrav å gjennomføre en slik vurdering.

Gjennomgangen av kartleggingsresultater viser at det er elever som har strevd med faglige vansker siden 1. trinn uten å ha hatt effekt av eventuelle tiltak. Hvilke tiltak som har vært iverksatt er i liten grad dokumentert. Revisjonen er av den oppfatning at det er viktig å følge enkeltelevers utvikling over tid, både for å sikre at elever som har vansker blir fanget opp, men

også for å vurdere effekten av tiltak. Som det fremgår at trinn 1 i «Barne- og ungdomsløftet» skal tiltak som iverksettes evalueres, men dette synes ikke å skje på en systematisk dokumentert måte.

Vi finner eksempler fra Varhaug skule at enkeltelever ser ut til å «glippe» og at det er elever der det har vært mistanke om dysleksi uten at det har blitt kartlagt. Elever ser i hovedsak ut til å bli testet for dysleksi med Logostest på 3-4. trinnet, men i 2020/2021 har også elever på 7. trinn blitt testet. Revisjonen vurderer det som bekymringsfullt at det ikke gjennomføres testing for dysleksi på et tidlig tidspunkt, da dette kan føre til at en vanske får utvikle seg for lenge uten riktig hjelp. På hjemmesiden til Logometrica³⁹ står det. «Ved bekreftet mistanke om dysleksi anbefaler vi testing med Logos så tidlig som mulig, men vi mener at det ikke er korrekt å stille diagnosen før eleven er i 3. trinnet». Statped er av en annen oppfatning og på hjemmesiden⁴⁰ står det at det er vanskelig å gi et helt allmenngyldig svar på når dysleksidiagnose bør settes, men dersom det er tegn på at eleven har dysleksi bør det oppdages i løpet av 1. trinn. Det fremkommer at det ikke er faglige holdepunkter for at dysleksi ikke kan konstateres før i 3. eller 4.

trinn. Statped skriver: «En fare ved å si at dysleksi ikke kan konstateres før i 3. eller 4. klasse, er at det kan føre til en vente-og-se-holdning, eller at tiltak ikke blir spisset inn mot elevens faktiske vansker. Eleven kan få «intensivert» opplæring som ikke er tilpasset elevens faktiske nivå og behov, og som han eller hun derfor ikke har nytte av. I mange tilfeller kan slik undervisning virke mot sin hensikt, fordi uheldige strategier fester seg, og fordi eleven på grunn av lite mestring og framgang får et negativt forhold til lesing og leseopplæring.»

Nyere forskning⁴¹ har vist at dysleksi kan avdekkes allerede i førskolealder.

Den intensive opplæring bør etter revisjonens vurdering gjennomføres på et tidlig tidspunkt og bør være satt i et system. Resultater i fra lese- og skriveprosjektet «På sporet» viser at elever som får intensiv opplæring på 1. trinn, oppnår bedre resultater i lesing på 2. og 3. trinn enn det som er vanlig for denne gruppen elever⁴². En studie som så på effekter av seksåringers intensive opplæring i matematikk, avdekket at elevene hadde framgang i problemløsning og resonnementer i regning på kort sikt, men at progresjonen stoppet etter at den intensive opplæringen var avsluttet. Forskerne konkluderte med at intensiv opplæring i matematikk må gå over lengre tid. Det er også viktig å merke seg at intensiv opplæring er en del av den ordinære opplæringen⁴³, og en forutsetning er at elever som mottar intensiv opplæring ikke skal ha avvik fra kompetansemålene i læreplanverket. Derfor er det viktig at intensiv opplæring settes inn på et tidlig tidspunkt før eleven er blitt hengende langt etter faglig.

Utdanningsdirektoratet⁴⁴ presiserer at den intensive opplæringen skal være begrenset til en kort periode og at den intensive opplæringen nokså raskt skal gjøre eleven i stand til å følge alminnelig progresjon i undervisningen. Dersom skolen ikke innen rimelig tid ser positive effekter av den intensive opplæringen, må man endre opplegget eller vurdere om eleven trenger

³⁹ De som har utviklet Logostestene.

⁴⁰ <https://www.statped.no/dysleksi/Lese-skrivevansker/nar/> - per 16.06.20

⁴¹ <https://forskning.no/barn-og-ungdom-dysleksi-partner/ny-test-kan-fastsla-dysleksi-for-barna-begynner-pa-skolen> (per 250121)

⁴² <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/intensiv-opplaring-i-lesing-fungerer/id2783198/>

⁴³ (<https://www.udir.no/laring-og-trivsel/tilpasset-opplaring/intensiv-opplaring/2/#2.6:...>)

⁴⁴ <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/tilpasset-opplaring/intensiv-opplaring/2/#2.1>

spesialundervisning. Ifølge Statped⁴⁵ er «innen rimelig tid» et vagt begrep, men det er i alle fall klart at intensiv opplæring i denne betydning ikke skal strekke seg over år.

Etter revisjonens vurdering er det behov for at kommunen sikrer at arbeidet med tidlig innsats og særlig intensiv opplæring settes i et bedre system. Dette forutsetter at ressursene blir utnyttet på en måte som gjør at skolen kan ivareta lovkrav.

Skolene har en tverrfaglig ressursgruppe hvor fokuset i liten grad er rettet mot faglige utfordringer. Ressursgruppene ved skolene i Sandnes kommune og Bjerkreim kommune møtes langt oftere enn dagens ressursgruppe i Hå gjør. Selv om PPT er mye til stede på skolene i Hå og kan bistå ved faglige vansker, anbefaler revisjonen at enten hele eller deler av ressursgruppen møtes oftere, og at faglige vansker får et større fokus. Dersom det har vært satt inn faglige tiltak for en enkelt elev som ikke har vist seg å ha effekt, bør dette vurderes drøftet i ressursgruppen. Revisjonen anbefaler derfor kommunen å sikre en bedre systematikk i arbeidet med tidlig innsats og intensiv opplæring for elever med faglige utfordringer og at tiltak av en viss varighet blir dokumentert på en tilstrekkelig måte og evaluert. Dette kan og være med å sikre at iverksatte tiltak som ikke viser effekt blir byttet ut med andre tiltak. En slik dokumentasjon kan også være nyttig i forbindelse med en eventuell henvisning av eleven til PPT eller ved skifte av lærer.

Revisjonen anbefaler kommunen å sikre at skolene har en rutine for tidlig innsats der det blant annet fremkommer hvem som har ansvar for å gjøre hva når bekymringer oppstår og hvordan tiltak av en viss varighet skal dokumenteres og evalueres. Rutinen bør etter revisjonens vurdering bygge på rettlederen fra barne- og ungdomsløftet, men være mer spesifikk. Revisjonen vil også understreke at det i rutinen bør fremkomme hvordan en sikrer at elevens mening fremkommer og hvordan foresatte involveres.

Resultatene viser forskjeller mellom skolene, og skolene kan nok ha nytte av å lære av hverandre.

⁴⁵ <https://www.statped.no/dysleksi/Lese-skrivevansker/nar/>

4 MOTIVASJON OG HOLDNINGSSKAPENDE ARBEID

I dette kapittelet besvares problemstillingen:

Hvordan arbeider ungdomsskolene i Hå med motivasjon og holdningsskapende arbeid for å få flere elever til å fullføre videregående, ta fagbrev eller høyere utdanning?

4.1 STATISTIKK

Tabellen nedenfor viser den høyeste fullførte utdanningen til innbyggere over 16 år i Hå, oppgitt i prosent. Tall for 2019 er sammenlignet med tall for Rogaland⁴⁶.

Tabell 16 Andel av innbyggere som har fullført utdanningsnivå – oppgitt i prosent. (Kilde: SSB)

	2016	2017	2018	2019	Rogaland 2019
Grunnskolenivå	31,5	30,6	29,8	29,6	24,5
Videregående skole	44,9	45,3	45,3	45,7	38,9
Fagskolenivå	2,5	2,7	2,7	2,8	3,3
Universitet og høgsolenivå, kort	17	17,3	17,6	17,7	23,2
Universitet og høgsolenivå, lang	4,1	4,2	4,5	4,3	10,1

Av tabellen ser vi at det har vært en liten økning i andelen av innbyggere i Hå som har fullført videregående, fagskole eller universitet eller høyskole på lavere nivå. Hå har likevel en betydelig lavere andel innbyggere med høyere utdanning⁴⁷ enn snittet i Rogaland. 36,6 prosent av innbyggerne i Rogaland har i 2019 høyere utdanning, mot henholdsvis 24,8 prosent i Hå.

Neste tabell viser andelen elever oppgitt i prosent som den 1. oktober gikk på videregående, samme år de gikk ut av grunnskolen. Elever som har begynt på videregående ved skolestart i august og som har sluttet før 1. oktober, inngår ikke i statistikken.

Tabell 17 Andel elever i prosent som gikk ut av grunnskolen i juni og som per 1. oktober var registrert i videregående opplæring. (Kilde:SSB)

	2018	2019	2020
Hå kommune	97,1	96,8	97,8
Rogaland	98	98,1	97,9

⁴⁶ Per 03.06.21 foreligger det ikke tall for 2020.

⁴⁷ Fagskole eller universitet/høyskole

I årene 2018-2020 begynte mellom 46-47 prosent av elevene i Rogaland på studiespesialisering⁴⁸. Tilsvarende tall for Hå viser at langt færre elever starter på studiespesialisering. Fra 2018 til 2020 har det vært en nedgang i elever som tar studiespesialisering med 7 prosentpoeng.

Tabell 18 Andel elever i prosent som begynte på studiespesialisering eller yrkesfag i Vg1. Tallene er avrundet (Kilde: Grunnlagstall mottatt av Rogaland fylkeskommune og bearbeidet av Rogaland Revisjon)

	2018	2019	2020
Studiespesialisering	33	30	26
Yrkesfag	67	70	74

Tabellen nedenfor viser andelen elever som fullførte videregående opplæring fem år etter at de begynte på studiespesialisering og seks år etter at de begynte på yrkesfag⁴⁹.

Tabell 19 Andel elever i prosent som fullførte utdanning innen fem/seks år (Kilde: Kvalitetsmelding 2018, 2019 og 2020. Rogaland fylkeskommune)

	Hå 2017	Hå 2018	Hå 2019	Rogaland 2018	Rogaland 2019
Totalt	73,3	78,3	80,9	78,1	81,1
Studiespesialisering	85,5	91,1	91,1	88,7	88,7
Yrkesfag	68,1	70,8	74,9	66,8	73,1

Av tabellen ser vi at det har vært en økning i elever i Hå som fullfører videregående opplæring. På lik linje som i resten av Rogaland er det flere elever som slutter på yrkesfag, enn på studiespesialisering.

4.2 FAGET UTDANNINGSVALG

Faget utdanningsvalg ble innført i 2008 og skal ifølge læreplanen⁵⁰ bidra til å gjøre elevene i stand til å ta gode utdannings- og yrkesvalg. Fra og med inneværende skoleår er det tatt i bruk en ny læreplan for utdanningsvalg på 8. og 9. trinn. For 10. trinn gjelder den tidligere læreplanen. Timetallet er uforandret og elevene skal ha minst 110 timer i løpet av ungdomstrinnet.

Elevundersøkelsen inneholder et spørsmål som omhandler utdanning og yrkesveiledning «Jeg har fått et godt grunnlag for videre valg av utdanning og yrke, så langt på ungdomsskolen.»

Resultatene fremkommer i tabell 20.

⁴⁸ www.skoleporten.no

⁴⁹ Statistisk sentralbyrå har i 2020 endret måleperiode for gjennomføring fra fem år for alle utdanningsprogram, til fem år for studieforbereende og seks år for yrkesfag. Elevene startet Vg1 høsten 2012, 2013 eller 2014, og som hadde fullført videregående utdanning innen fem/seks år

⁵⁰ UTV01-03

Tabell 20 Utdanning og yrkesveiledning. Svar fra 10. trinn (Kilde: elevundersøkelsen)

	2018-2019	2019-2020	2020-2021
Nærbø ungdomsskule	3,8	3,9	3
Ogna skule	4,1	3,7	3,6
Varhaug ungdomsskule	3,8	3,7	3,7
Vigrestad storskule	3,7	4	3,6
Gjennomsnitt for Hå⁵¹	3,8	3,8	3,5
Rogaland	3,9	3,9	3,8

Resultatene viser at elevene på 10. trinn 2020/2021 er noe mindre fornøyde med utdannings- og yrkesveiledningen enn de to forutgående kull, særlig på Nærbø ungdomsskule er det en markant nedgang. Resultatet for Hå kommune de siste årene er noe lavere enn snittet for Rogaland.

4.2.1 ORGANISERING AV UTDANNINGSVALG

Rådgiver oppvekst oppgir at en hadde en intensjon med å i større grad samkjøre faget utdanningsvalg mellom skolene, men når prosjektet om læringsfabrikken kom, jmf kapittel 4.3, så stoppet arbeidet opp.

Ved Ogna skule er ikke utdanningsvalg lagt fast på timeplanen, men aktivitetene ligger i skolens årshjul og undervisningen gis i bolker. Hvordan faget har vært lagt opp gjennom årene har variert noe. Lagleder ved Nærbø ungdomsskule oppgir at utdanningsvalg de to siste skoleårene vært timeplanfestet med 0,5 time per uke. En del timer kommer i tillegg for eksempel når elever har arbeidsuke.

Revisjonen har fått tilsendt en oversikt fra Nærbø ungdomsskule som viser timetall per trinn og hva som skal gjennomgås både for gammel og ny læreplan. Fra Ogna skule har vi fått tilsendt et utkast til plan som viser timer per trinn til faget og hva faget inneholder. Begge skolene har fordelt faget på 8-10. trinn, med flertallet av timene på 9. trinn og 10. trinn. På 8. trinn får elevene blant annet informasjon om de ulike utdanningsprogrammene.

Én av de intervjuede ved Nærbø ungdomsskule oppgir at en svakhet med dagens organisering er at det varierer hvilken lærer som har faget utdanningsvalg og at ingen står som «eier» av faget. Én annen uttrykker: «Noen elever etterspør at vi kunne gå inn på de ulike linjene på videregående og fortalt mer om de. Det har vi nok ikke gjort. Det kunne nok vært gjort

Hospitering

Vi får opplyst at de siste årene har kommunen inngått avtale en med fylkeskommunen om at alle elever i Hå får hospitere på videregående to dager om våren på 9. trinn og to dager om høsten på 10. trinn. Elevene får velge hvilke utdanningsprogram de vil hospitere på. På grunn av korona har elever som gikk i 10. trinn 2020/2021, ikke fått gjennomført hospitering på 10. trinn.

⁵¹ Omhandler også den private skolen Tryggheim ungdomsskule

Yrkes- og utdanningsmesser o.l.

På Nærbø ungdomsskule arrangerer elevene på 10. trinn yrkesmesse, og elever på 8. trinn får besøke denne. Ogna skule har en fagdag i samarbeid med Varhaug ungdomsskule og Vigrestad storskule der ulike utdanningsprogram blir presentert.

Elevene fra Ogna skule og Nærbø ungdomsskule deltar på ulike utdannings- og yrkesmesser. I intervjuer med Ogna får vi oppgitt at alle elevene deltar på yrkesfagdager på Jåttå videregående skole, Vågen videregående skole og på utdanningsmessen i Stavanger. Elever som er aktuelle for å ta anleggsgfag deltar i tillegg på rekrutteringsdagene på Laland. Elever på 10. trinn ved Nærbø ungdomsskule pleier å bli fordelt på ulike utdanningsmesser som «ungdom i byggebransjen», fagsafari⁵², anleggsgdager på Laland eller utdanningsmessen «TaUtdanning».

Arbeidsuke

Ungdomsskoleelever i Nærbø har én uke med arbeidsuke. Nærbø ungdomsskule og Ogna skule har lagt denne til 9. trinn og elevene må selv finne arbeidssted.

Samtale med rådgiver

På 10. trinn får elevene ved begge skolene en individuell samtale om utdanning/yrke med rådgiver. Ved Nærbø ungdomsskule har rådgiver i tillegg en samtale i grupper med elever på 9. trinn, der det fokuseres på hospitering, erfaringer i fra arbeidsuken og elevene kan stille spørsmål.

4.2.2 FOKUS PÅ VIDEREUTDANNING

I intervjuer oppgis det at skolene har fokus på å få elever til å ta videregående opplæring. Rådgiver ved Ogna skule uttrykker at tidene har endret seg og at arbeidsgivere krever papirer på kompetanse. Ved begge skolene erfares det at det sjelden er elever som ikke vil ta videregående opplæring, men to av intervjuobjektene uttrykker at det kan være enkeltelever som er skoletrøtte og som ikke er like motiverte for videre skolegang. Ett av intervjuobjektene oppgir at noen elever ønsker å jobbe og gleder seg til å bli ferdig med yrkesfag også.

Fagleder ved Ogna skule oppgir at skolen har mest fokus på fagbrev, og at de fleste elevene ønsker å gå på yrkesfag. Det fortelles at dette kan henge sammen med at mange foreldre har fagbrev. Rådgiver ved Ogna skule anslår at ca. 70 prosent av elevene går videre på yrkesfag og 30 prosent på studiespesialisering, men at det kan variere noe fra kull til kull. Rådgiver ved Nærbø ungdomsskule anslår at ca. 60 prosent av elevene velger yrkesfag og 40 prosent idrett eller studiespesialisering.

I intervjuer opplyses det at det er behov for at også elever i Hå tar høyere utdanning, men noen uttrykker at det nok er størst behov for innbyggere med fagbrev. Én uttaler: «Fordelingen spiller nok behovet.»

⁵² Rekrutterings- og profileringsarrangement i samarbeid mellom flere opplæringskontor, videregående skoler og bedrifter. (fagsafari.no/Fagsafari/Hjem.html)

4.3 MOTIVASJON OG PRAKTISK UNDERVISNING

Hå kommune har satt som mål at elevundersøkingen, som elever på 7. trinn og 10. trinn svarer på årlig, fra og med høsten 2020 skal vise at elevene i Hå i økende grad gleder seg til å gå på skolen, liker skolearbeid og har lyst til å lære. Resultatene fra undersøkelsen fremgår av tabell 21.

Tabell 21 Motivasjon og trivsel. (skala fra 1-5, der 5 er best). (Kilde: Elevundersøkelsen. www.skoleporten.no)

	Hå 2017	Hå 2018	Hå 2019	Hå 2020	Rogaland 2020
Trivsel 7. trinn	4,2	4,2	4,1	4,2	4,2
Trivsel 10. trinn	3,9	3,9	3,9	3,8	4,1
Motivasjon 7. trinn	3,7	3,7	3,6	3,8	3,7
Motivasjon 10. trinn	3,2	3,2	3,2	3,1	3,4

Tabellen viser at elevene på 10. trinn i Hå 2020 opplevde noe lavere trivsel og motivasjon enn gjennomsnittet i Rogaland. Fra 2019 til 2020 har det vært en liten økning i motivasjonen og trivselen blant elever på 7. trinn, mens trivselen og motivasjonen for elever på 10. trinn har gått litt ned.

I «Utviklingsplan for Håskulen 2020-2021» fremgår det at kommunen skal i gang med å gjennomføre flere tiltak for å prøve å øke elevenes motivasjon. Tiltakene omhandler å gjøre skolen mer praktisk og at lærerne skal få dekket sitt behov for trening og utvikling gjennom klasseromsobservasjon. Skolesjef oppgir at Hå skal i gang med «partner i praksis». Dette er et samarbeid med Universitetet i Stavanger og skal bidra til mer dialogisk undervisning ved å aktivisere elevene gjennom for eksempel problemløsning og diskusjoner.

Ett annet tiltak som er iverksatt er et samarbeid med Haugstad Møbel AS der en har opprettet en «læringsfabrikk» kalt «Hubben»⁵³. Vi får oppgitt at en av hensiktene med dette er å gi elever på ungdomstrinnet mulighet til en mer praktisk skolehverdag og til å lære mer om bærekraft. Det er inngått avtale med «Ungt entreprenørskap» og en har startet opp elevbedrifter. Elevene vil få mulighet til å redesigne kasserte møbler og prøve seg på entreprenørskap. Det legges opp til at det på sikt skal være flere arbeidsområder som produksjon, salg og markedsføring, distribusjon og regnskapsføring⁵⁴. Per i dag er dette en del av arbeidslivsfaget og er startet opp for elever på 8. trinn ved Oгна skule, Varhaug ungdomsskule og Vigrestad storskule. Skolesjef opplyser at fra og med skoleåret 2021/2022 skal alle elever på 9. trinn få ta del i dette og oppvekstrådgiver oppgir at det skal være et tverrfaglig prosjekt slik at en kan trekke inn alle fag.

Fagleder på Oгна oppgir at elever som velger arbeidslivsfag som valgfag har mulighet til arbeidslivstrening i andre fag som industri, TIP, restaurant og matfag eller barne- og ungdomsarbeiderfaget. I 2007 ble det opprettet en praktisk avdeling på Stokkalandsmarka der

⁵³ Økonomiplan 2021.

⁵⁴ <https://www.haugstadmobel.no/baerekraft/>

elever som har arbeidslivsfag kan få praktisk erfaring innen TIP, bygg og anlegg og elektrisk arbeid⁵⁵.

Fagleder på Oгна skule forteller at når han utarbeider timeplanen så prøver han at ingen av de fem ukedagene kun består av teorifag. Han uttrykker at det er viktig at elevene får en variasjon og at de har noen praktiske fag hver dag. Vi får oppgitt at de fleste elevene ved skolen velger arbeidslivsfag.

4.4 VURDERING

De aller fleste elever i Hå velger å begynne på videregående opplæring. Gjennomgangen viser at det er betydelig færre innbyggere i Hå med høyere utdanning enn landsgjennomsnittet og at en vesentlig større andel elever begynner på yrkesfag enn gjennomsnittet i Rogaland. Selv om elever begynner på yrkesfag, begrenser ikke det nødvendigvis muligheten til å ta høyere utdanning da elever kan velge å gå på Vg3 påbygg eller å begynne på fagskole etter å ha tatt fagbrev. Det er også mulighet til å søke opptak på enkelte universitets- og høyskolestudier uten å generell studiekompetanse gjennom Y-veien. Y-veien er vanligst innen realfags- og ingeniørutdanninger⁵⁶.

Faget utdanningsvalg skal bidra til å gjøre elevene i stand til å ta gode utdannings- og yrkesvalg. De to ungdomsskolene som revisjonen har hatt fokus på har lagt opp faget på noe ulik måte og den ene skolen, Nærbø ungdomsskule, har timeplanfestet faget. I faget utdanningsvalg får elevene blant annet hospitere på videregående opplæring, de har arbeidsuke og får delta på ulike utdanningsmesser. Kommunen er i gang med tiltak for å gjøre elever mer motiverte for skolearbeid både gjennom mer praktisk undervisning og gjennom læringsfabrikken «Hubben».

Gjennomgangen viser at fokuset ved Oгна skule nok er mer rettet mot yrkesfag enn mot studiespesialisering, noe som kan forsterke at flere elever velger yrkesfag kontra studiespesialisering. Dersom kommunen ønsker å påvirke dette, vurderer revisjonen det som sentralt at skolene i større grad fokuserer på å vise muligheter innenfor yrker som krever høyere utdanning.

⁵⁵ <https://www.facebook.com/groups/2210973755839645/>

⁵⁶ https://utdanning.no/tema/hjelp_og_veiledning/y-veien

VEDLEGG

Vedlegg 1

Skriftlige kilder fra kommunen

Barne- og ungdomsløftet – rettleder for ansatte
Diverse dokumenter fra Motland skule, Varhaug skule, Motlandsmarka barnehage og Trekløveren barnehage
Frå barnehagebarn til skuleelev
Kvalitetsplan for barnehage 2021-2024
Kvalitetsplan for barnehage 2018-2021
Mal for barnesamtale
Oppfølgingsplan – ressursgruppe i barnehagen
Oppfølgingsplan – ressursgruppe i skolen
Ressursgrupper i barnehage og skole. Aktuelle instanser som kan bidra i komplekse saker ved barnehage og skule
Rådmannen sitt forslag til Økonomiplan 2021-2024
Tidlig innsats Motlandsmarka barnehage
Tidlig innsats i Trekløveren barnehage
Utviklingsplan i Hå skulen
Velkommen til oppstartsamtale i barnehagen»
E-post kommunikasjon med kommunen

Eksterne skriftlige kilder

Barnehageloven
Forskrift til opplæringsloven
<https://www.ssb.no/kommunefakta/kostra/ha/barnehager>
<https://forskning.no/barn-og-ungdom-dysleksi-partner/ny-test-kan-fastsla-dysleksi-for-barna-begynner-pa-skolen-per-250121>
<https://www.udir.no/laring-og-trivsel/tilpasset-opplaring/intensiv-opplaring/2/#2.6:...>
Logos brukerveiledning
Læreplan Utdanningsvalg (UTV01-03)
Nasjonal faglig retningslinje fra Helsedirektoratet «Tidlig oppdagelse av utsatte barn og unge»
Opplæringsloven
Stortingsmelding nr. 6 2019-2020 «Tett på – tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO»
Rammeplan for barnehager

Muntlige kilder

Astrid K. Håland – lagleder Varhaug skule
Beathe Hobberstad – PPT-rådgiver
Hildegunn Sørfohn Husveg - barnehagesjef

Ingunn Kvalbein Gausland – lagleder Motland skule
Johan Omland – rektor Varhaug skule
Katrine Rugland – PPT rådgiver/logoped
Kjersti Eeg Aanestad – assisterende styrer Motlandsmarka barnehage
Lars Harald Heskestad – styrer Motlandsmarka barnehage
Margit Askland – PPT leder
Merethe Sæbø – lagleder Varhaug skule
Rune Roaldsen – skolesjef
Siri Kartevoll – styrer Trekløveren barnehage
Synnøve Hellen Malmin – rektor Motland skule
Tommy Knudsen – rådgiver oppvekst (telefonsamtale)
Waldemar Pettersen – kommunalsjef for opplæring og kultur
3 pedagogiske ledere fra Motlandsmarka barnehage
3 pedagogiske ledere fra Trekløveren barnehage
4 lærere Moland skule
3 lærere Varhaug skule

Vedlegg 2

Oppfølgingsplan – ressursgruppe i barnehagen

Barnehagen lager oppfølgingsplan i saker kor det blir satt i gang tiltak. Tiltaka skal drøftast i ressursmøtet saman med føresette. Barnehagen ferdigstiller og signerer planen, og deler den med føresette og dei med ansvar for at tiltak vert utført. Barnehagen kallar inn til evaluering i ressursgruppa, eventuelt i eit samarbeidsmøte med dei som er ansvarlege i dei ulike tiltaka.

Planen gjeld for:		
Avdeling:	Fødselsdato:	Barnehage:

Bakgrunn for saka/skildring av utfordring:

Informasjon om kva som er gjort:

Tiltak 1	
<i>Skildring av tiltak</i>	
<i>Grunngjeving av tiltak</i>	
<i>Når vert tiltaket sett i verk</i>	

<i>Ansvar for tiltaket</i>	
<i>Dato for evaluering</i>	

Tiltak 2	
<i>Skildring av tiltak</i>	
<i>Grunngjeving av tiltak</i>	
<i>Når vert tiltaket sett i verk</i>	
<i>Ansvar for tiltaket</i>	
<i>Dato for evaluering</i>	

Tiltak 3	
<i>Skildring av tiltak</i>	
<i>Grunngjeving av tiltak</i>	
<i>Når vert tiltaket sett i verk</i>	
<i>Ansvar for tiltaket</i>	
<i>Dato for evaluering</i>	

Planen er utarbeidd (dato):	Medverkande:
--------------------------------	--------------

Signatur styrar: _____

Dokumentet arkiverast i barnemappa

Kopi: Føresette

Vedlegg 3

Årshjul for overgang barnehage - skule

Tidspunkt	Tiltak	Deltakarar	Ansvar
August (frå 2017)	Møte mellom administrasjonen og representantar for bygdene.	Barnehage- og skulesjef, samt repr. frå rektor/styrrar kollegiet i kvar bygd.	Adm opplæring og kultur.
September.	Barnehagane sender lister til skulane over barna som skal begynna på skule neste år, innan 15.sept.		Styrrar.
Oktober – november	Barnehagar og skular i kvar krins har minimum eit felles møte før ein startar opp med skuleklubbane. Gjensidig utveksling av planar arbeidsformer og forventningar kring tilbod til 5åringen.	Styrrar og rektor	Rektor. Nærbø - Høyland skule
Januar	Storsamling med fagleg påfyll i overgangsarbeidet.	Ped leiarar og kontaktlærarar.	Adm Opplæring og kultur.
Januar - juni	Skulen skal gjennomføra minimum 4 skuleklubar våren før skulestart. Barnehagen har ansvar for at barna kjem til desse 4 skuleklubbane.	Barn og personale i barnehagen	Styrrar/rektor
Januar – juni	Møte for å drøfta barn som treng tilrettelegging.	Foreldre, skule, barnehage, Ppt?	Styrrar
Januar – juni	Foreldremøte	Foreldre/føresette, kontaktlærarar.	Rektor
April -mai	Overgangssamtalar mellom barnehage og skule. Nyttar «Saman om oppvekst» Rektor koordinerer tidspunkt med styrrar.	Foreldre/føresette, pedagogisk leiar og kontaktlærar	Rektor.
Juni	Besøksdag SFO	Foreldre og barn	Rektor.
Juni	Evalueringsmøte av årshjul og system for overgangane.	Styrrar/rektor???	Styrrar

VARHAUG SKULE - ME LØFTER KVARANDRE				
Styrande dokument	Lokale dokument	Arsoversikt	Spes. ped	Mobbing og miljøarbeid HMS og avtaler
Læringsplan Overordna del av læringsplan Kompetansemål i alle fag Ny overordna del Kompetansemål i fag	Vision Utviklingsplan Aktivitetsplanar (elevar) v/å Kontaktgrupper 2019/2020 Observasjonsliste Bathingeforbering Velkommen til Varhaug skule. Mål til anvending av INTERNE NOTAT. Fødding og ordan ute SEO Utsesulekalender Bombooking brukar	Skulemål PU-plan Arbeid for trin. Arbeid (mål) Møter i FAU/SU Arbeid for miljøarbeid. Open dag Aktivitetdag Kulturell skuleselsk Ekte prosjekt i løpet av året Aktivitetdag Kulturell skuleselsk Mål til anvending av INTERNE NOTAT. Fødding og ordan ute SEO Utsesulekalender Bombooking brukar	Oversett over helseerstatningar. Les tics for oppmelding til PPT Rutinar ang. seps.ped. Henningsasskjerma PPT (mål) Pedagogisk rapport (mål) Handlingsplan mot skulevegving. Handlingsplan mot vakk Lærere relasjonar Staverneve Logos Skulevegving i Hå kommune Chat med Stat.ped Anpassing og arbeid med Realisering Lingul (designtid og lingvul)	Avviksmelding. Skarpe situasjonar Evrningsveggar ved braun Godtjening overmatingsstruktur Frivillige miljøtiltak ved kveldsovermatting Rutinar utleskulefurdagar Vernsombod Hå kommune Rutinar for kontakt lærar og faglærar. Elevarvegving Trafikkplan for Varhaug skule
Aktuelt / referat	Standardar	Nettlenker for tilsette	Nettlenker læring	G-Suite/Chromebook
Pulsen på Varhaug skule Lærermåte - Oversikt saker og referat Lærermåte - Arkiv Referat: Informerte mündag. Referat: Møte fagarbeidrarar. Referat: ATV og rektor Referat: FAU Referat: SU Brain Breaks Snores Ostad - strategi Utsesulekalender Bulfinx ved smitte C-19 Bombooking brukar	Bakgrunn: kollektive vekstane Vaksentrolla (forventningar) Grunnleggjande læringsprosessar Requibakat Praktisk roljar Ordningsordent med rektorarar Hamarøide Rommanin Conexus engasje Leksar - Felles retningslinjar Del bygge frimuttet på Varhaug skule (KTplan.no) Comelo Felleskolen. ADHD - informasjon på nett Tilsette som vert nytta i HÅ	Endre FEED-passord Lisensar og innloggsinfo VISMA entrepise - eipermelding VISMA FM DIPS Samsell (ACOS IOP) Hamarøide Rommanin Conexus engasje Leksar - Felles retningslinjar Del bygge frimuttet på Varhaug skule (KTplan.no) Comelo Felleskolen. ADHD - informasjon på nett Tilsette som vert nytta i HÅ	Multi Smart Øving Multi Smart Tivla Multi Smart Vurdering VIVO - KRLE 5. - 7. tr. Safaby 1. - 7. trim. Safaby lærar LOKUS M+ matte/morskressura Ask! Bask! Kor Art! RELEMO Lenker fordelt på fag (Sjandefordeltidien)	Avvik Chromebook Varhaug skule DIGITAL SNAK G-Suite - presentasjonar Sjekkliste: Chromebook Sjekkliste: G-Suite og Drive Sjekkliste: Google Docs Sjekkliste: Gmail og kalender Sjekkliste: Hjelp til sjekklister Ta vare på det du har på MinDisk Lag nytt passord Tilbaketilfelle Chromebook (oppsett) Reglar for ansattidien
Administrasjonen	Lesing og tidlig innsats	Tilsette	Overgangar	Vurdering/utv. samtale
Personell/administrasjon Sakliste lærermåte Saknummer 2019 Plan: Foreldremøter Aktuelle v/årar Elevar i PPT - oversikt Bakgrunn for tinnar Arbeidsdokument 2020/2021 Fag og tinnestofning Utdanning/kompetanseoversikt Tilbakemelding ped. vanding	Forfatta lesing Kva er SOL? SOL elevar. Læringsstrategiar Lesingsstekt Ask! Bask! RELEMO - kva er det? RELEMO retting RELEMO morsk repositoring/forrepol Sjekkliste - helsehjelp, lesing - retting. VISMA entrepise - brukermanual	Personaltid Ordningsplan Vita Inngang FAU/finnkortar Sjekkliste om nemisjon Føddingstid tilsette Sosiale tilsettingar Ansvarevke personalrom Studentbraksis LUS Digitale skulemeldingar - brukermanual Digitale skulemeldingar - brukermanual	Overgang barneskule/skule Overgang barneskule/innviddomsskule Overgang samtidar Varhaugskule Elevar samtale	Nasjonal prøve Prøve og kartottho or. tr. Elevar skoleing - statistikk Tilsvarende skoleing - statistikk Elevar samtale Utdanning/vurdering ved utviklingsamtale Sjekkliste - Utviklingsamtalar

